

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์

Journal of Chaiyaphum Review

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2561)
Vol. 1 No. 1 (January – April 2018)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความทวิทัศน์หนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามหลักการศึกษา เชิงพุทธศาสนาและศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

กองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพภาวนาวิกรม

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระราชสีมาภรณ์

พระราชปริยัติมุนี, รศ.ดร.

พระราชสีมาภรณ์

พระโสภณรัตน์บัณฑิต, รศ.ดร.

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล

ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์, กรรมการมหาเถรสมาคม

เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา

คณบดีคณะพุทธศาสตร์

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์

บรรณาธิการ

พระศรีสังฆญาณมุนี, ดร.

บรรณาธิการผู้ช่วย

พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี, ดร.

ดร.พูนศักดิ์ กมล

นางสาวกมัยธร มงคลกุล

กองบรรณาธิการ

พระเมธีสุตาภรณ์, ผศ.ดร.

พระครูสังวรวิจิตร, ผศ.ดร.

พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนโท, ผศ.ดร.

พระมหาปัญญาวรรณ สิริภโท, ผศ.ดร.

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน

ศ.ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

ดร.กนกกรส ผลากรกุล

ผศ.ดร.ตามใจ อริสุทธิโยธิน

อัญชลี ยุคล ณ อยุธยา

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

พระปลัดสุรวุฒิ ฉันทมโม, ดร.

พระครูสุตภัสสรธรรม, ดร.

พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานกรรมการมูลนิธินายแพทย์สุจินต์ ผลากรกุล.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.สุนทร ธนศิลป์พิชิต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.ปรธกร ปุระกัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.กาญจพงศ์ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.พูนศักดิ์ กมล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.สมเจต หลวงกัน	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิกวารสาร

พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี, ดร. ดร.พูนศักดิ์ กมล นางสาวกมัยธร มงคลกุล

พิมพ์ที่

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลื่อม
ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

บทบรรณาธิการ

การดำเนินการวารสารฉบับนี้ เป็นปีแรกและเป็นปีแห่งปฐมฤกษ์การบริหารจัดการวารสารของวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการบริหารจัดการวารสารในครั้งนี้ทางกองบรรณาธิการได้มุ่งบริหารทุกบทความให้เป็นไปตามเกณฑ์ TCI ดังนั้น บทความทุกเรื่องได้รับการประเมินจากผู้ทรงไม่ต่ำกว่า 2 ท่านต่อ 1 บทความ ทั้งนี้ ในฉบับนี้มีบทความจากผู้เขียนจากหลากหลายหน่วยงานดังนี้

1. เรื่อง **โลกียทรัพย์ในพุทธปรัชญา** โดย พระครูวินัยธรสัจชัย ญาณวีโร และ พระมหาเจริญ กตปถุญญ สรุพบว่า หลักปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมาย คือ จุดมุ่งหมายในปัจจุบัน ทรัพย์ภายนอกเป็นทรัพย์จำเป็นต่อการดำรงชีพของฆราวาสผู้ครองเรือน เป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการในโลกนี้ซึ่งจะเกิดมิได้ด้วยกำลังความขยันหมั่นเพียร สติปัญญาโดยทางชอบธรรม หลักปฏิบัตินี้ได้แสดงถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อแสวงหา รู้จักรักษาครอบครอง และรู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม จุดมุ่งหมายในเบื้องหน้า ประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิต เป็นขั้นลึกซึ่งสำหรับชีวิตด้านใน สามารถเป็นหลักประกันชีวิตในอนาคตและภพหน้าคือความเจริญงอกงามในชีวิตและจิตใจด้วยคุณธรรมต่างๆ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญสมาธิ จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ นิพพาน ที่นับเป็นประโยชน์ที่แท้จริงของชีวิตเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดที่ควรเข้าถึงของพระพุทธศาสนา คือ การรู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมตาของสิ่งที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาเข้าใจในสภาวะธรรมที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป

2. เรื่อง **รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เหมาะสม** โดย สุเนตร ธนศิลป์พิชิต ณิชฐมลกันต์ ไชยวิมลสิริ และ ไพฑูรย์ มาเมือง สรุพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนซึ่งนับว่าเป็นหน้าที่พลเมืองที่สำคัญตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งตามหลักประชาธิปไตย อันเนื่องมาจากระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นการเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และก่อให้เกิดอิทธิพลทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในด้านต่างๆ จึงก่อให้เกิดการเสริมสร้างประชาธิปไตยได้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะทำให้การกำหนดนโยบายในการพัฒนาเป็นไปบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น สามารถมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ อาทิเช่น การลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงออกทางการเมืองในด้านต่างๆ ทั้งการเข้าร่วมการประชุม การเรียกร้องสิทธิ หรือการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น จึงมีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง อันจะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งนั้น ผู้เขียนได้สรุปเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย การเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการสื่อสารทางการเมือง

3. เรื่อง **การสร้างภาพพจน์ใจแก่ประชาชนในการให้บริการของภาครัฐ** โดย ณิชฐมลกันต์ ไชยวิมลสิริ สุเนตร ธนศิลป์พิชิต และ ไพฑูรย์ มาเมือง สรุพบว่า การบริการของภาครัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการประชาชนในหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นไปตามบทบาทที่ในแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ใดๆ ที่ต้องดำเนินงาน ฉะนั้นแล้วจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดบริการสาธารณะให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชน ซึ่งหลายหน่วยงานอาจต้องเจอปัญหา เมื่อประชาชนไม่ได้รับบริการที่ไม่เป็นที่พึงพอใจ อาจเกิดการร้องเรียนในรูปแบบต่างๆ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดปัญหากับหน่วยงานให้บริการนั้นได้

อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญแก่ประชาชนจึงนับว่า เป็นสิ่งที่หน่วยงานต้องคำนึงถึง ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ประชาชนต้องมาก่อน” จึงเป็นสิ่งสะท้อนที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องหาแนวทางในการบริการประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับการอย่างพึงพอใจและเกิดความประทับใจ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญของหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องมีการบริการประชาชนให้เป็นที่พึงพอใจ กล่าวคือ 1. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน 2. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา 3. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างเพียงพอ 4. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างต่อเนื่องและ 5. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างก้าวหน้า

4. เรื่อง **ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ** โดย คงฤทธิ์ แข็งแรง สุเนตร ธนศิลป์พิชิต และ ณัฐมณีกานต์ ไชยวิมลสิริ สรุปว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประเทศมีการพัฒนาท้องถิ่น โดยสามารถปกครองตนเอง มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารในท้องถิ่นของตนเองได้ตามหลักการกระจายอำนาจ ภายใต้อำนาจหน้าที่และภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนด การปกครองท้องถิ่นจึงนับได้ว่า มีส่วนในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถกำหนดนโยบายและการรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากที่สุด เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และมีการบริหารจัดการโดยคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญ กล่าวคือ 1. เป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเข้าใจในหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 2. เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางในการพัฒนาประเทศ 3. ทำให้ประชาชนในท้องถิ่น รู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง 4. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย 5. ประเทศชาติมีการพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

5. เรื่อง **การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอปรางค์ชัย** โดย เกตุสุตา แพ่งฉิมพลี นิรุช จันทรสว่าง พวงพยอม ภีพากร และ ศุภฤกษ์ โพธิ์ศรี พบว่า 1. สภาพปัญหาและอุปสรรค จากการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์แล้วนั้น พบว่า ไม่มีปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถภาพด้านพฤติกรรมและด้านปัญญามากนัก การแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมและด้านปัญญาต้องมีการฝึกอบรม ให้ผู้นำรู้หน้าที่ และสามารถรู้หลายเรื่องในเวลาเดียวกัน เพราะเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำ ต้องปฏิบัติภารกิจอื่นๆที่ได้รับมอบหมายด้วย เช่น การปฏิบัติงานเร่งด่วนตามหนังสือราชการเร่งด่วน การทำโครงการต่างๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้นำ ที่จะต้องเรียนรู้ทัน และยังต้องรู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล ต้องสามารถปฏิบัติภารกิจ และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย 2. การนำทฤษฎีและหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมการบริหารจัดการที่ดี เป็นหลักในการนำมาปกครองประเทศให้เกิดความสงบสุขโดยยึดหลักพื้นฐาน 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า 3. จุดประสงค์สำคัญคือ การสร้างความพึงพอใจอย่างสูงสุดให้กับประชาชน โดยปัจจัยสำคัญประการแรกที่หน่วยงานต้องคำนึงถึงในการบริหารการจัดการเพื่อสร้างผลประโยชน์สูงสุดให้กับประชาชน ได้แก่ การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อให้ความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกันและมีจิตสำนึกสาธารณะที่จะสร้างสรรค์งานพัฒนาต่าง ๆ ตามลักษณะของปัญหาและความต้องการ โดยในปัจจุบันนี้ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งนับเป็นโอกาสที่ดีที่จะให้ตัวแทนประชาชนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมให้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความสงบสุขและมีความสามัคคีได้ในที่สุด

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	ง
สารบัญ	ฉ
โลกียทรัพย์ในพุทธปรัชญา (MUNDANE PROPERTY IN BUDDHISM PHILOSOPHY) พระครูวินัยธรสัณชัย ญาณวีโร พระมหาเจริญ กตปญโญ	1
รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เหมาะสม (Appropriate forms of public political participation) สุนทร ธนศิลป์พิชิต ณิชฐมลกานต์ ไชยวิมลสิริ ไพฑูรย์ มาเมือง	12
การสร้างคามพึงพอใจแก่ประชาชนในการให้บริการของภาครัฐ (Creating satisfaction for people in the provision of government services) ณิชฐมลกานต์ ไชยวิมลสิริ สุนทร ธนศิลป์พิชิต ไพฑูรย์ มาเมือง	23
ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ (The importance of local governance according to decentralized principles) คงฤทธิ แข็งแรง สุนทร ธนศิลป์พิชิต ณิชฐมลกานต์ ไชยวิมลสิริ	34
การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (Development of community leaders competencies according to good governance principles in Pak Thong Chai District, Nakhon Ratchasima Province) เกตุสุดา แฝงฉิมพลี นิรุช จันทรสว่าง พวงพยอม ภิพากร ศุภฤกษ์ โพธิ์ศรี	44
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์	63
การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์	65

โลกียทรัพย์ในพุทธปรัชญา MUNDANE PROPERTY IN BUDDHISM PHILOSOPHY

พระครูวินัยธรสัจชัย ญาณวิโร (ทิพย์โอสธ)

Phrakhu Vinaidhorn Sanchai Nānaviro (Thiposot)

พระมหาเจริญ กตปญโญ (กระพิล)

Phramaha Charoen Katapanyo (krapila)

E-mail: sunchait65@gmail.com, charoen4550@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 2 มกราคม 2561

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 มีนาคม 2561

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 มีนาคม 2561

บทคัดย่อ

บทความนี้สรุปได้ว่า หลักปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมาย คือ จุดมุ่งหมายในปัจจุบัน ทรัพย์ภายนอกเป็นทรัพย์จำเป็นต่อการดำรงชีพของฆราวาสผู้ครองเรือน เป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการในโลกนี้ซึ่งจะเกิดมีได้ด้วยกำลังความขยันหมั่นเพียร สติปัญญาโดยทางชอบธรรม หลักปฏิบัตินี้ได้แสดงถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อแสวงหา รู้จักรักษาครอบครอง และรู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม จุดมุ่งหมายในเบื้องหน้า ประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิต เป็นขั้นลึกลับซึ่งสำหรับชีวิตด้านใน สามารถเป็นหลักประกันชีวิตในอนาคตและภพหน้าคือความเจริญงอกงามในชีวิตและจิตใจด้วยคุณธรรมต่างๆ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญสมาธิ จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ นิพพาน ที่นับเป็นประโยชน์ที่แท้จริงของชีวิตเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดที่ควรเข้าถึงของพระพุทธศาสนา คือ การรู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมดาของสิ่งที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาเข้าใจในสภาวะธรรมที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป

คำสำคัญ: โลกีย, ทรัพย์, พุทธปรัชญา

Abstract

This article can be summarized to practice about assets according to Buddhist principles, there are, current aim outside property is essential to the livelihood of the householder layperson. It is a desired purpose in this world that can be achieved through power, diligence, righteous wisdom. this Code outlines guidelines to seek Know how to maintain possession and know how to spend properly. Aim in the foreground the value benefits of life. It is a profound step for the inner life, it can be a guarantee of future life and the next life is the prosperity in life and mind through virtues such as giving, preservation, meditation. the ultimate aim is nirvana, which is the real benefit of life, the ultimate purpose of Buddhism, which is to enlighten the real state of things. knowing all things and things that have been made up to understand the natural state that arises to set up and go out.

Keyword; Mundane, Property, Buddhism Philosophy,

บทนำ

สภาพสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยเรียกว่า โลกาภิวัตน์ อาจจะกล่าวได้ว่า ค่านิยมเรื่องวัตถุนิยมมีมานานแล้ว ไม่ใช่ในปัจจุบันนี้เท่านั้น ทรัพย์เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต ทรัพย์เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างบารมีและเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอำนาจให้กับตนเอง ทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างค่านิยมให้กับตนเอง มีกล่าวกันว่า มีเงินเขาเรียกว่าน้อง มีทองเขาเรียกว่าพี่ ในมุมมองพระพุทธศาสนาไม่ให้หลงทรัพย์จนเกินไป แต่รู้จักใช้ทรัพย์ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ดังนั้นทุกวันนี้ได้ชื่อว่า เป็นยุควัตถุนิยมที่ให้ความสำคัญแก่วัตถุสิ่งของ จนลืมสภาพทางด้านจิตใจของคนเรา แม้กระทั่งศีลธรรมอันดีงามก็ถูกละเลย ถ้าเป็นดังภาชิตที่ว่า “ศีลธรรมไม่กลับมา โลกาจะพินาศ” บทความนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ปลุกความคิดของทุกคนให้ตระหนักถึงศีลธรรมอันดีงามทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นสิ่งสวนกระแสสังคม แต่ให้คุณค่ากับสังคมอย่างมหาศาล บทความนี้จะจึงเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงทัศนะที่เกี่ยวกับโลกิยทรัพย์ว่ามุมมองพระพุทธศาสนาได้แสดงทัศนะไว้อย่างไร จนกระทั่งการหยิบยกหลักพระพุทธศาสนา มาเพื่อให้รู้ถึงรากเหง้าของโลกิยทรัพย์ วิธีการแสวงหาทรัพย์ หลักการใช้ทรัพย์ และวิธีการเก็บรักษาทรัพย์ พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของทรัพย์ภายนอก ทั้งยังให้ความสำคัญในการแสวงหาทรัพย์ การครอบครองทรัพย์ การใช้ทรัพย์เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

ดังนั้น โลกิยทรัพย์ เงิน ทอง เป็นที่หมายปองของทุกคน เป็นยอดปรารถนาที่จะทำให้ตนเองมีความสุขสบาย มีความสุข ต้องเข้าใจในการใช้จ่ายทรัพย์นั้น ความสุขจะเกิดขึ้นได้ถ้ามนุษย์เราเข้าใจในการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของสังคมและเศรษฐกิจในยุคสมัยนั้นๆ ว่า เรานั้นจะต้องเป็นคนที่มีรู้จักพอ รู้จักให้ รู้จักทำใจ รู้จักปล่อยวาง และเห็นทุกอย่างเป็นธรรมดา ซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพทางสังคม เพื่อเป็นผลผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต

เนื้อเรื่อง

โลกิยทรัพย์นั้นว่ามีความจำเป็นต่อวิสัยของชาวโลก ซึ่งยังเห็นว่าเป็นเรื่องของปากท้องความเป็นอยู่ของชาวบ้าน トラบใดที่ยังจะต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีก เมื่อยังอยู่ระดับไม่พ้นวิสัยของโลกุตตรแล้วนั้น ต้องเร่งสร้างบุญกุศลไว้ ดังนั้นทรัพย์เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างบุญกุศลในการเป็นอยู่ในวิสัยของชาวโลกนี้เพื่อบรรลุเข้าสู่โลกุตตรในขั้นสูงต่อไป

คำว่า “ทรัพย์” มาจากคำภาษาบาลีว่า ทฬพะ จากภาษาสันสกฤตว่า ทรวาย โดยแปลงตัว ว เป็น พ จึงเป็น ทรัพย์ะ เป็นคำนาม หมายถึง สิ่งของต่างๆ เงิน สมบัติต่างๆ ไทยหมายเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีค่า (เปลื้อง ณ นคร, 2544, น. 207) แต่ศัพท์ภาษาบาลีมีหลายอย่างเช่น “ธน” ก็แปลว่า ทรัพย์, สมบัติ (พระอุตรคณาธิการและรศ.ดร. จำลอง สารพัดนึก, 2530, น.489) เป็นศัพท์ที่ใช้มากที่สุดมีความหมายถึงทรัพย์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งทรัพย์ภายนอกที่เป็นสสารวัตถุทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นทรัพย์ที่ใช้ในการบริโภคอุปโภค ทรัพย์สินเงินทอง เครื่องประดับ ที่อยู่อาศัย ธนบัตร ที่มนุษย์สามารถครอบครองและใช้สอยได้ทั้งหมด และยังหมายรวมถึงคุณธรรมภายในที่เป็นอริยทรัพย์อีกด้วย ส่วนความหมายทางรูปศัพท์คำว่า “ธน” ท่านผู้เป็นปราชญ์ทางภาษาได้แสดงไว้ว่า มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “อัญญะ” เพราะหมายถึงสิ่งที่มีพร้อม สำหรับเติมเต็ม สิ่งที่ยังพร้อมทุกสรรพสิ่ง (พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า, 2536, น. 529) ดังนั้นคำเหล่านี้มีความหมายถึง ทรัพย์ที่เป็นวัตถุภายนอก เช่น ข้าวเปลือก เงิน และทอง เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่พร้อมได้ด้วยสิริ บุญและปัญญา บางตำราคำว่า “ธน” (ทรัพย์) แยกออกมาเป็นทรัพย์ประเภทหนึ่ง ที่ไม่ได้หมายรวมกับทรัพย์สมบัติประเภทอื่นๆ แต่มีความหมายที่ใช้แสดงสถานภาพเศรษฐกิจในสมัยครั้งพุทธกาล เช่น ศัพท์ที่ว่า “ญาติของพวกเรา ส่วนมาก

ในเมืองไพศาล เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมากมีอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจมาก มีัญชาติที่เป็นทรัพย์มาก” (วิ.ม. (ไทย) 1/15/19) ในสมัยนั้นโดยส่วนมากจะหมายถึง ทรัพย์ที่เป็นเงินตรา ซึ่งเรียกว่า รูปียะ, กหาปณะ, บาท, มาสก (วิ.ม. (ไทย) 1/83/241) ส่วนคำศัพท์อื่น ที่ใช้สื่อแทนคำว่า “ทรัพย์” ที่ปรากฏก็มี เช่น คำว่า “สมบัติ” ที่ใช้สื่อความหมายถึงทรัพย์ภายนอกทุกชนิดของมนุษย์ และยังหมายรวมถึงคุณธรรมอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น ในบาลีที่ว่า “มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ ทั้งหมดย่อมได้ด้วยนิธินี้”

ดังนั้น คำว่า ทรัพย์ ในพุทธปรัชญานอกจากหมายถึง ทรัพย์ที่เป็นสสารวัตถุแล้ว ยังหมายถึง คุณธรรมภายใน และหลักธรรมที่กล่าวถึงคุณธรรมของพระพุทธเจ้าว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีทรัพย์เหล่านี้คือ ทรัพย์คือ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตปปะ สุตะ จาคะ ปัญญา สติปัญญา สัมมปปธาน อธิบาท อินทรีย์ พละ โพชฌงค์ มรรค ผล นิพพาน” (ขุ.จ. (ไทย) 30/85/181) ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่เป็นสสารวัตถุ ดังพระบาลีที่ว่า “ สนั่นภูมิตี ปรหม ธนํ ทรัพย์มีความสันโดษเป็นอย่างยิ่ง” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/25/29) “สทุธิธ วิตตํ ปุริสสส เสฏฐํ ศรัทธาเป็นทรัพย์ประเสริฐของคนในโลกนี้” (สมเด็จพรมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538, น. 72) จากข้อความข้างต้นคำว่า ทรัพย์ เป็นทั้งวัตถุสิ่งของที่ใช้ในการบริโภคอุปโภค หรือที่เรียกว่า ทรัพย์ภายนอกและคุณธรรมภายในของบุคคล ที่เรียกว่า อริยทรัพย์ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีตั้งแต่ระดับขั้นพื้นฐานธรรมดา จนถึงระดับสูงสุดคือ นิพพาน ที่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดในทัศนะพุทธปรัชญา

ความหมายของโลภียทรัพย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท มีหลักคำสอนอยู่มากมาย แต่หากแยกออกให้ชัดเจนสามารถแบ่งคำสอนเป็น 2 ระดับ คือ ระดับโลกียะ และระดับโลกุตตระ หรือเรียกว่า ธรรมะ 2 ระดับ คือ โลภียธรรมกับโลกุตตระธรรม ซึ่งมีคำอธิบายความหมายดังนี้ โลภียะ, โลภีย หมายถึง เกี่ยวกับโลก, ทางโลก, เนื่องในโลก, เรื่องของชาวโลก, ยังอยู่ในภพ 3 ยังเป็นกามาวจร รูปาวจร หรือรูปาวจร โลภุตระ, โลภุตตระ, โลภุตระ หมายถึง พ้นจากโลก, เหนือโลก, พ้นวิสัยของโลก, ไม่เนื่องในภพทั้ง 3 คือ 1. กามภพ ได้แก่ ภพเป็นกามาวจร โลกเป็นที่อยู่ของหมู่สัตว์ผู้เสพกาม เช่น สัตว์ มนุษย์ เทวดา เป็นต้น 2. รูปภพ ได้แก่ พรหมมีรูป 16 ชั้น ตั้งแต่พรหมปารีสขะถึงชั้นอกนิฐะ 3. อรูปภพ ได้แก่ พรหมไม่มีรูป 4 ตั้งแต่ชั้นอาภาสญาณจนถนัดถึงชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะ ธรรมะ 2 ระดับ ได้แก่ โลภียธรรม หมายถึง ธรรมอันเป็นวิสัยของโลก, สภาวะเนื่องในโลก ได้แก่ชั้น 5 ที่ยังมีอาสวะทั้งหมด โลภุตตระธรรม ธรรมอันมิใช่วิสัยของโลก, สภาวะพ้นโลกมี 9 ได้แก่ มรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 คำว่า โลภียะ เมื่อนำคำที่เป็นคำกลางๆ เช่น ธรรมะ ฌาน หรือวิมุตติ ไปเชื่อมจะมีความหมายในธรรมะ หรือฌาน หรือวิมุตติ ตามแต่ความหมายของหลักธรรมหรือสิ่งนั้นๆ ที่เชื่อมเข้าไป เช่น โลภียฌาน หมายถึง ฌานโลภีย, ฌานอันเป็นวิสัยของโลก, ฌานของผู้มีจิตยังไม่เป็นโลกุตตระ, ฌานที่ปุถุชนได้ โลภียวิมุตติ หมายถึง วิมุตติที่เป็นโลภีย คือความพ้นอย่างโลกๆ ไม่เด็ดขาด ไม่สิ้นเชิง กิเลสและความทุกข์ยังกลับครอบงำได้อีก ได้แก่วิมุตติ 2 อย่างแรก คือ ตทังควิมุตติ และ วิกขัมภณวิมุตติ โลภียสุข หมายถึง ความสุขอย่างโลภีย, ความสุขที่เป็นวิสัยของโลก, ความสุขที่ยังประกอบด้วยอาสวะ เช่น กามสุข มนุษยสุข ทิพยสุข ตลอดถึงฌานสุข และ วิปัสสนาสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546, น.218-219) ทรัพย์ในทางพุทธปรัชญาเถรวาทสามารถแบ่งทรัพย์ออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ทรัพย์ภายนอก และทรัพย์ภายใน จากความหมายของโลภียะที่กล่าวมา ทรัพย์ภายนอกจึงจัดอยู่ในโลภียทรัพย์ ดังนั้น โลภียทรัพย์ จึงหมายถึง ทรัพย์ในทางโลก หรือทรัพย์ที่เป็นของฝ่ายโลกที่ใช้สอยกัน หรือหมายถึง ทรัพย์ที่เป็นวัตถุสิ่งของต่างๆ สามารถจับต้องใช้จ่ายได้ เช่น เงิน ทอง สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย สร้างความสุขภายนอกให้แก่มนุษย์

สำหรับโลภียทรัพย์ในทางพุทธปรัชญาเถรวาท มีกล่าวไว้ในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกายชาดก เรื่องพระเวสสันดรชาดก ได้กล่าวถึงทรัพย์ภายนอกไว้ว่า “เราจะให้หทัย ให้จักชู เงิน ทอง แก้ว มุกดา แก้วไพฑูรย์ หรือแก้วมณี เป็นทรัพย์ภายนอกของเรา...” (ขุ.ชา. (ไทย) 20/253/1068) โลภียทรัพย์ในบางแห่งกำหนดความหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นวัตถุภายนอก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่า เพราะทำจากแร่ธาตุ และวัตถุทางธรรมชาติที่หายาก ดังที่ปรากฏในขุททกนิกาย จุฬนิตเทส ว่า “พระปัจเจกพุทธเจ้า ละบุตร ภรรยา บิดา มารดา ทรัพย์ ธัญชาติ พวกพ้อง และกามทั้งหลายตามส่วน พึงเที่ยวไปผู้เดียวเหมือนนอแรด” ซึ่งคำว่า ทรัพย์ ในที่นี้หมายถึง แก้วมุกดา (มุตตา) แก้วมณี (มณี) ไพฑูรย์ (เวฑุริโย) สังข์ (สงฺโข) ศิลา (สิลา) แก้วประพาฬ(ปวาฬ) เงิน (รชต) ทอง (ชาตฺรูป) แก้วทับทิม (โลหิตงฺโก) แก้วลาย (มสารคลฺโล) (ขุ.จุ. (ไทย) 30/760/304) โลภียทรัพย์ ในบาลีมักจะเรียกเพียงคำเดียวว่า ธน (ทรัพย์) ซึ่งหมายถึงทรัพย์ที่เป็นวัตถุภายนอก บ่งบอกถึงสถานภาพของเศรษฐีในสมัยครั้งพุทธกาล เช่น คำกล่าวที่ว่า “ญาติของพวกเราส่วนมาก ในเมืองไพศาลี เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจมาก มีธัญชาติที่เป็นทรัพย์มาก” (วิ.ม. (ไทย) 1/30/18) ในสมัยนั้นโดยส่วนมากจะหมายถึง ทรัพย์ที่เป็นเงินตราซึ่งเรียกว่า รุกียะ, กหาปณะ, บาทและมาสก (วิ.ม. (ไทย) 1/88/59) โลภียทรัพย์ในทางพุทธปรัชญานั้น หมายถึง ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุภายนอก หรือวัตถุสิ่งของที่มีรูปร่าง หาได้ยาก และเป็นของมีค่าต่างๆ ซึ่งจัดอยู่ในทรัพย์ทางโลก หรือทรัพย์ทางโลกีย์ทำให้คนยึดติดลุ่มหลง อยากได้มาเป็นของตนเอง

ประเภทของโลภียทรัพย์หรือทรัพย์ภายนอก โลภียทรัพย์ หรือทรัพย์ที่เป็นวัตถุ หรือโภคะทรัพย์ ซึ่งหมายถึง สิ่งของที่จะทำให้สำเร็จประโยชน์ และความสุขสำหรับกายนี้และในโลกนี้ อันเป็นกำลังสำคัญ และเป็นปัจจัยเครื่องอุดหนุนภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยอยู่ได้ในสังคม ทรัพย์ประเภทนี้ถือว่าเป็นทรัพย์ภายนอก หรือที่เรียกว่า สามัญญทรัพย์ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) สวิญญานทรัพย์ หมายถึง ทรัพย์ที่มีวิญญานครอง หรือทรัพย์ที่มีชีวิต เช่น สัตว์พาหนะ ช้าง ม้า วัว ควาย บุตร ภรรยา สามี คณาญาติ ตลอดจนปศุสัตว์ต่างๆ เป็นต้น 2) วิญญานกทรัพย์ หมายถึง ทรัพย์ที่ไม่มีวิญญานครอง หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น บ้าน ที่ดิน แก้วแหวน เงินทอง ธนบัตร ฯลฯ หรือสิ่งของที่สังคมกำหนดความหมายว่าเป็นของมีค่า เป็นวัตถุที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนกันบ้าง เป็นเครื่องประดับบ้าง (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2537, น.30) ประเภทของโลภียทรัพย์หรือทรัพย์ภายนอกอีกลักษณะหนึ่ง กล่าวไว้ใน พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ นิธิกัณฐสูตร (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/9/7-9) กล่าวถึงขุมทรัพย์ 4 ประเภท คำว่า นิธิ หมายถึง ขุมทรัพย์ อันหมายความว่า ของที่จะพึงเก็บงำไว้ หรือฝังไว้ เพื่อป้องกันเหตุภัยที่จะเกิดขึ้นกับทรัพย์ ซึ่งสมัยก่อนยังไม่มีระบบฝากเงินไว้กับธนาคาร แต่ใช้วิธีการฝังดินไว้หรือฝังไว้ในแม่น้ำ เพื่อเอาไว้ใช้จ่ายในคราวจำเป็น ซึ่งในนิธิกัณฐสูตร ได้กล่าวถึงขุมทรัพย์มีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) ถาวรนิธิ หมายถึง ขุมทรัพย์ถาวร เช่น ที่ดิน ที่ไร่ ที่นา เป็นต้น 2) ชัณคมนิธิ หมายถึง ขุมทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นต้น 3) อังคสมนิธิ หมายถึง ขุมทรัพย์ที่เป็นคุณสมบัติติดตัว เช่น วิชาความรู้ ศิลปวิทยา 4) อนุคามิกนิธิ หมายถึง กุศลผลบุญ ที่เกิดจากศีล สมาธิ และปัญญา การพึงธรรมรวมถึงการแสดงธรรม หรือบุญอื่นที่อำนวยความสะดวกอันน่าปรารถนา เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้รับความสมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน ยิ่งกว่าทรัพย์ที่เป็นสสารวัตถุทุกประการ

ลักษณะของโลภียทรัพย์หรือทรัพย์ภายนอก จากการศึกษาความหมายของทรัพย์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของทรัพย์ไว้ว่า “ทรัพย์เป็นคำนาม หมายถึงเงินตรา, สมบัติฟัสถาน ภาษาทางกฎหมาย หมายถึง วัตถุมีรูปร่าง โดยปริยาย หมายถึงสิ่งที่ถือว่า มีค่า อาจไม่มีรูปร่างก็ได้ เช่น มีปัญญาเป็นทรัพย์” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น.379) ดังนั้น โลภีย

ทรัพย์สิน มีคุณค่า หรือราคา สิ่งที่จะกำหนดว่าเป็นทรัพย์สินได้นั้น จะต้องมีความและมีประโยชน์ในตัวทรัพย์สินเอง เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่า มนุษย์ให้ราคาสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถครอบครองได้ เป็นเจ้าของได้ มีสิทธิในการใช้ทรัพย์สินนั้นโดยชอบธรรมตามกฎหมาย เพื่อเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยสำหรับการดำเนินชีวิต หรือเพื่อกำหนดสถานะภาพทางสังคม เป็นที่ยอมรับ และสังคมรับรองหมายความว่า ทรัพย์สินภายนอก ถือว่าเป็นสิ่งมีค่านอกตัว มนุษย์ในสังคมจึงเป็นผู้กำหนดคุณค่าให้แก่ทรัพย์สินภายนอก ซึ่งการกำหนดคุณค่าของทรัพย์สินภายนอกนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามยุคตามสมัย เช่น ทรัพย์สินประเภทเงินตรา ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน ในยุคสมัยหนึ่งที่ใช้มาตราและสกุลแบบหนึ่งเมื่อระบบของสังคมเปลี่ยนไปก็เปลี่ยนไปใช้มาตราและสกุลเงินอีกแบบหนึ่ง ดังนั้นคุณค่าของทรัพย์สินประเภทเงินจึงต้องมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีความมั่นคงแน่นอนดังที่ อาจารย์สุวรรณา สถาอานันท์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเงินไว้ว่า “เงินเป็นจุดหมายของการกระทำทางเศรษฐกิจ เพราะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกชนิดล้วนเปลี่ยนรูปเป็นเงินทั้งนั้น หลังจากนั้น ตัวเงินเองก็แปรเปลี่ยนไปเป็นวัตถุอย่างอื่นได้สารพัด เช่น เงินที่ได้จากการขายปลาร้า สามารถนำไปซื้อน้ำหอมมาได้และคุณค่าของเงินก็เปลี่ยนไปตามยุคสมัย”(สุวรรณา สถาอานันท์, 2541, น.24)

ลักษณะของทรัพย์สินภายนอกนั้น ส่วนมากเกิดจากการสร้างขึ้นของมนุษย์ สร้างคุณค่าขึ้นมาเพื่อให้ประโยชน์ แต่ก็มีทรัพย์สินบางประเภทที่ธรรมชาติเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นแล้วมีคุณค่าต่อมนุษย์ ดังนั้นทรัพย์สินภายนอกจึงไม่ค่อยมีความมั่นคงถาวร เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามลักษณะของทรัพย์สินเองหรือเกิดจากน้ำมือของมนุษย์ที่จะสร้างหรือทำลายล้างได้

คุณประโยชน์ของทรัพย์สินภายนอก ทรัพย์สินภายนอก เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์สำหรับชีวิตของผู้ครองเรือนทั่วไปเพราะจะต้องมีไว้เพื่อเป็นเครื่องมือดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม จัดเป็นสิ่งที่มีความนอกตัว ขึ้นอยู่กับการให้ค่าในแต่ละสังคม เพราะมนุษย์ในแต่ละสังคมเป็นผู้กำหนดคุณค่าให้แก่ทรัพย์สินภายนอก โดยเฉพาะทรัพย์สินประเภทเงินตราที่เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนซื้อสิ่งของตามระบบเศรษฐกิจในยุคสมัยหนึ่งที่ใช้มาตราและสกุลเงินแบบหนึ่ง เมื่อระบบของสังคมเปลี่ยนไปก็เปลี่ยนไปใช้อีกแบบหนึ่ง คุณค่าของทรัพย์สินประเภทเงินจึงมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีความมั่นคงแน่นอนใดๆ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา สถาอานันท์ ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับเงินไว้ว่า เงินเป็นจุดหมายของการกระทำทางเศรษฐกิจ เพราะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกชนิดล้วนเปลี่ยนรูปเป็นเงินทั้งนั้น หลังจากนั้น ตัวเงินเองก็แปรเปลี่ยนไปเป็นวัตถุอย่างอื่นได้สารพัด เช่น เงินที่ได้จากการขายปลาร้า สามารถนำไปซื้อน้ำหอมมาได้ และคุณค่าของเงินก็ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ”(สุวรรณา สถาอานันท์, 2541, น.25) ตามบันทึกในพระไตรปิฎกและอรรถกถาที่แสดงให้เห็นความสำคัญของทรัพย์สินภายนอกในสังคมอินเดียสมัยโบราณไว้เช่นเดียวกับแนวคิดของคนในปัจจุบัน กล่าวคือ

ทรัพย์สินภายนอก เป็นสิ่งที่กำหนดฐานะบุคคล ตามระบบของสังคมในสมัยนั้น ฐานะของคนที่จะครอบครองทรัพย์สินไว้มาก มี 3 ประเภท คือ กษัตริย์ พราหมณ์ และคฤหบดี (เศรษฐี) มีพระบาลีแสดงไว้ว่า “แม้กษัตริย์มหาศาล... แม้พราหมณ์มหาศาล... แม้คฤหบดีมหาศาล ผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์สินมาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมากมาย มีทรัพย์สินเครื่องอุปกรณ์น่าปลื้มใจมากมาย มีทรัพย์สินคือข้าวเปลือกมากมาย” (ส.ส. (ไทย) 15/114/85)

เป็นเครื่องมือสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนซื้อขาย เครื่องอุปโภคบริโภค การให้ตัวทรัพย์สินภายนอกมาเลี้ยงชีวิตและอำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิต สำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสมัยนั้นมีบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกแสดงให้เห็นถึงระบบการซื้อขายที่เด่นชัด เพราะในการจัดแบ่งระบบการงานเป็นฝ่ายต่ำและฝ่ายสูงนั้น การค้าขายถือว่าเป็นงานฝ่ายสูงในสังคม เช่นเดียวกับการทำนา เลี้ยงโค เพราะเป็นการงานที่

ไม่ถูกยับยั้ง เหยียดหยาม ดูหมิ่น(วิ.ม. (ไทย) 2/15/111) ทรัพย์ภายนอกมีความเกี่ยวข้องกับกาม (สิ่งที่นำปรารถนา นำใคร นำพอใจ) ก่อให้เกิดการเสพละทางอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และร่างกาย ซึ่งจะทำให้ใจได้รับอารมณ์ที่พอใจ เป็นความสุขในระดับเบื้องต้นที่อิงอาศัยอยู่กับวัตถุ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงคุณของสิ่งเหล่านี้แก่พระภิกษุไว้โดยแสดงให้เห็นคุณของกาม 5 ประการ คือ รูปที่รู้แจ้งด้วยจักขุ เสียงที่รู้แจ้งด้วยโสต กลิ่นที่รู้แจ้งด้วยฆานะ รสที่รู้แจ้งด้วยชีวา โผฏฐัพพะที่รู้แจ้งด้วยกาย อันนำปรารถนา นำใครนำพอใจ นำรัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด ซึ่งความสุขและความโสมมสันต์ได้อาศัยกามคุณ 5 ประการ เหล่านี้เกิดขึ้นมาได้ (ม.ม. (ไทย) 12/114/85)

นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังแสดงให้เห็นว่า ทรัพย์ภายนอกนั้นทำให้นักบวชได้รับความสุขในระดับหนึ่ง ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่นาถบิณฑิกเศรษฐีให้เห็นความสุข 4 ประการ ซึ่งฆราวาสผู้บริโภคกามจะได้รับตามกาล คือ

1. ความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์ หมายถึง การที่คนเราได้แสวงหาโภคทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียร ตามกำลังความสามารถ ดำรงมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม จนกระทั่งได้โภคทรัพย์มาอย่างถูกต้องสุจริต อันเป็นเหตุให้ได้รับความสุข
2. ความสุขที่เกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ หมายถึง การที่คนเราใช้สอยโภคทรัพย์เพื่อความปรารถนา และได้ใช้ทรัพย์นั้นบำเพ็ญบุญกุศล ซึ่งก็จะทำให้เกิดความสุขได้เช่นเดียวกัน
3. ความสุขที่เกิดจากการไม่มีหนี้ หมายถึง การที่คนเราไม่ต้องเป็นหนี้คนอื่น อันจะทำให้เกิดความสุข โดยไม่ต้องเดือดร้อนเพราะถูกทวงหนี้หรือคอยหลบหนี้เจ้าหนี้
4. ความสุขเกิดแต่การประกอบกิจการที่ปราศจากโทษ หมายถึง การที่บุคคลผู้เป็นพระอริยสาวกเป็นผู้ประกอบด้วยกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม อันหาโทษมิได้ อันเป็นเหตุให้ได้รับความสุขเป็นอย่างมาก (อง.จตุกก. (ไทย) 21/62/78-79)

ความสุข 3 ประการแรก เกี่ยวข้องกับการที่คนทั่วไปในโลกแสวงหาครอบครองและใช้จ่ายทรัพย์ภายนอกโดยตรง เป็นที่น่าสังเกตว่า พระพุทธศาสนาสรรเสริญความสุขที่เกิดจากการไม่มีหนี้ และเป็นค่านิยมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ต่างจากสังคมปัจจุบันที่สร้างค่านิยมการมีหนี้ให้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป กล่าวคือ มีความเห็นว่า คนที่มีหนี้มาก สามารถกู้ยืมได้มาก เป็นคนที่มีความสามารถมีสถานภาพที่มั่นคง เป็นที่ยอมรับของสังคม อันเป็นสาเหตุหนึ่งของการที่สังคมยุคปัจจุบันตกเป็นหนี้จนท่วมตัว และก็ต้องประสบกับความทุกข์นานาประการ ซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวกับโทษของทรัพย์ภายนอก ส่วนความสุขประการที่ 4 นั้น มุ่งถึงอริยสาวกผู้ปฏิบัติมั่นคงในพระธรรมวินัย คือ ไม่ว่าจะประกอบกิจการ และกระทำการใดๆ ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่มีโทษ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่า ความสุขประการสุดท้ายดีกว่าความสุข 3 ประการแรกหลายเท่าตัว ตามพระบาลีว่า นรชนผู้มีอันจะตายเป็นสภาพ รู้ความไม่เป็นหนี้ว่าเป็นสุขแล้ว พึงระลึกถึงสุขเกิดแต่ความไม่มีหนี้ เมื่อใช้สอยโภคเป็นสุขอยู่ ย่อมเห็นแจ้งด้วยปัญญา ผู้มีเมธาดี เมื่อเห็นแจ้ง ย่อมรู้ส่วนทั้งสองว่า สุขแม้ทั้ง 3 อย่างนี้ ไม่ถึงเสียที่ 16 อันจำแนกแล้ว 16 ครั้ง ของสุขเกิดแต่การประกอบกิจการที่ปราศจากโทษ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/62/79)

โทษที่เกิดจากโลกิยทรัพย์หรือทรัพย์ภายนอก ทรัพย์ภายนอกถึงแม้จะมีคุณประโยชน์ต่อการดำรงชีพของบุคคลมากมายก็จริง แต่ก็มิใช่โทษเช่นเดียวกัน ซึ่งในพระไตรปิฎกได้แสดงให้เห็นโทษของทรัพย์ภายนอกไว้ ทั้งแก่พระสงฆ์และผู้ครองเรือน ซึ่งสามารถสรุปหาสาเหตุอันเป็นโทษของทรัพย์ได้ ดังนี้ คือ **โทษตามกฎธรรมชาติของทรัพย์** แม้ทรัพย์ภายนอกจะมีประโยชน์ต่อชีวิตมากมาย แต่โทษของทรัพย์ภายนอกนั้น ประการแรกเกิดจากลักษณะที่แท้จริงของสรรพสิ่งที่ต้องตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ ทรัพย์ภายนอกนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงไป เพราะในฐานะที่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น

ประกอบรวมกันจากหลายสิ่งหลายอย่าง หรือ ที่เรียกว่า สังขาร มีลักษณะเกิดขึ้น เสื่อมไป เมื่อดำรงอยู่ก็เปลี่ยนแปลงไป เพราะว่าสรรพสิ่งล้วนตกอยู่ในกฎธรรมชาติที่แน่นอน กล่าวคือ เป็นสิ่งไม่เที่ยง ไม่คงที่ และไม่มีตัวตนที่แท้จริง ดังพุทธพจน์ที่ว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา..” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2501, น. 8) แม้กระทั่งยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง ทรัพย์ชนิดนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่า แต่ต่อมาเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปทรัพย์นั้นๆ ก็ไม่อาจนำมาใช้สอยได้ เรียกได้ว่า ทรัพย์ภายนอกตกอยู่ภายใต้กฎความเปลี่ยนแปลงไม่คงที่และไม่มีตัวตนที่แท้จริงซึ่งจะมั่นคงได้ตลอดไป

ซึ่งครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าได้ทรงสนทนา กับอุบาสกชาวแคว้นสัถกะ ในการสนทนานั้นอุบาสกเหล่านั้นได้ยอมรับว่า บุคคลที่ประกอบกิจการงานอย่างสุจริต ไม่แต่ต้องออกุศลกรรมใดๆ ได้ทรัพย์วันละ 1 กหาปณะบ้าง 2 กหาปณะบ้าง จนถึง 100 กหาปณะบ้าง เรียกว่า เป็นคนขยันหมั่นเพียรเป็นคนฉลาด แม้จะเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้เป็นร้อยปีจนมีทรัพย์สินเงินทองมากมาย เขาก็ไม่อาจมีความสุขอย่างเดียวยกเว้นโดยไม่มีทุกข์จากทรัพย์สมบัตินั้น แม้ช่วงเวลาเพียงหนึ่งคืนหนึ่งวัน (อง.ทสก. (ไทย)24/46/76-79)

โทษเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ ทรัพย์ภายนอกนั้นมีความเกี่ยวข้องกับกามคุณ มนุษย์ใช้สอยทรัพย์ภายนอกก็เพื่อแสวงหารสสัมผัสของกามคุณ และแม้จะมีประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ แต่ก็มีโทษมากมายอันเกิดจากกามคุณ หรืออกุศลกรรมภายในเป็นต้นเหตุเป็นปัจจัย ดังพุทธพจน์ตรัสโทษเกี่ยวกับกามคุณในมัชฌิมนิกายว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย กิเลสอะไรเล่าเป็นโทษของกามทั้งหลาย? ดูกรภิกษุทั้งหลาย กุสณฺฏรในโลกนี้ เลี้ยงชีวิตด้วยความขยันประกอบด้วยศิลปะใด คือ การประกอบอาชีพต่างๆ มาจากกามเป็นตัวบังคับ ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ก็เป็นโทษของกามทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ ที่เห็นๆกันอยู่ มีกามเป็นเหตุ มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุแห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น อีกประการหนึ่ง มีกามเป็นเหตุ มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับเพราะเหตุแห่งกามทั้งหลายนั้น ผูกพันต่างประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ขนเหล่านั้นครั้งประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริตแล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึง อบาย ทุกคติ วินิบาตนรก ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ก็เป็นโทษของกามทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ ในสัมปรายภพ มีกามเป็นเหตุ มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุแห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น (ม.ม. (ไทย) 12/198/116-118)

การแสวงหาทรัพย์โดยไม่ชอบธรรม การแสวงหาทรัพย์โดยไม่ชอบธรรมพุทธปรัชญาเรียกว่า “อนริยปริยเยสนา” คือ การแสวงหาอย่างไม่ประเสริฐ หมายถึง ผู้ที่ประกอบหน้าที่การงานที่ผิดศีลธรรม โดยบางคนแสวงหาทรัพย์มาด้วยการลวงละเมิดศีลข้ออื่นนานา เช่น การเบียดเบียน การลัก การปล้น การหลอกลวง การฉ้อโกงชิงว้าง การฉ้อโกงประจบสอพลอ บิบบ้างขู่เข็ญ ค้าคน (ค้าโสเภณี) ค้ายาเสพติด ค้ายาพิษ หรือแม้แต่การคอร์รัปชั่น ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นการแสวงหาที่ไม่ชอบธรรมเหล่านี้ เมื่อถูกเขาจับได้ย่อมได้รับโทษทั้งในปัจจุบันและในอนาคต กล่าวคือ ถูกลงโทษตามกฎหมายบ้านเมือง และได้รับผลกระทบอันไม่ดีในอนาคต เช่นเรื่องที่ปรากฏในคัมภีร์มหาวิงค์ สมัยพุทธกาลนั้นพระพุทธเจ้าตรัสถามเรื่องโทษของการลักทรัพย์กับพระภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งเคยทำหน้าที่เป็นอำมาตย์ผู้พิพากษา จะเห็นได้ว่าในรัชสมัยของพระเจ้าพิมพิสาร ได้ความว่า พระราชาผู้ครองนครจับโจรที่ลักขโมยทรัพย์ของผู้อื่นมีค่าเท่ากับ 1 บาท อันเป็นมาตราเงินในสมัยนั้นซึ่งมีค่าเท่ากับ 5 มาสก หรืออาจเกินกว่านั้น แล้วลงโทษโดยวิธีการประหารชีวิตบ้าง จองจำบ้าง เนรเทศบ้าง (วิ.ม. (ไทย) 1/83/241) การแสวงหาทรัพย์โดยวิธีการที่ไม่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า พวกอลัชชี คือ ไม่มียางอาย ตัวอย่างเช่น พระจูฬสารี ผู้เป็นสัทธิวิหาริกของพระสารีบุตรเถระ ได้ประกอบเวชกรรมให้แก่คนทั่วไปซึ่งเป็นการทำผิดวินัย แต่ก็มีคนจำนวนมากได้ถวายอาหารอันประณีตแก่ท่าน และท่านยังได้ชักชวนพระสารีบุตรเถระให้ทำเช่นนั้นแต่ไม่

สำเร็จ จนเรื่องราวได้ทราบถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงทราบเรื่องแล้วจึงตรัสสอนว่า บุคคลผู้ที่ไม่มีความหิริ คณอง กล้าเหมือนกา เลี้ยงชีวิตด้วยการแสวงหาที่ไม่สมควร 21 อย่าง (อาทิ การเป็นหมอรรักษาไข้ การเป็นพุด การส่งข่าว การรับใช้ การให้ไม้สีฟัน ฯลฯ) ย่อมเป็นผู้อยู่ได้อย่างสบาย ส่วนผู้ถึงพร้อมด้วยหิริ ย่อมเป็นผู้อยู่ได้ยาก แล้วจึงตรัสสรุปว่า “ผู้ไม่มีความละอาย กล้าดูจาก มักกำจัดคุณความดี เป็นผู้แสวงไป คณอง เศร้าหมอง เลี้ยงชีวิตได้ง่าย ส่วนผู้ที่มีความละอาย แสวงหากรรมอันสะอาดเป็นนิจ ไม่หดหู่ ไม่คณอง มีอาชีวะหมดจด เห็นแจ้งอยู่ เลี้ยงชีวิตได้ยาก” (พระพุทธโฆษาจารย์, ธมมปทฎฐกถา สุตตโม ภา. โค, 2535, น.17.) แม้ผู้ไม่มีความละอายจะเลี้ยงชีวิตได้อย่างสบาย แต่ผลที่ได้รับกลับเป็นผลเสีย เพราะผู้ไม่ละอายล่วงละเมิดสิกขาบท ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทุศีล พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนไว้ว่า “ภิกษุผู้ทุศีลไม่สำรวม กลิ้นก้อนเหล็กร้อนแดงที่ลุกเป็นไฟเสียยิ่งคึกว่าบริโศกบิณฑบาตของชาวบ้าน” เพราะว่าเมื่อไม่สำรวม ขาดหิริ ละเมิดสิกขาบท การกลืนกินก้อนเหล็กที่ร้อนแดงนั้นจะเจ็บปวดทรมานเพียงแค่นี้ชีวิตปัจจุบัน แต่ถ้าบริโศกบิณฑบาตของชาวบ้านผู้ถวายด้วยศรัทธา จะได้รับความเดือดร้อนไปตลอดกาลนานในภายภาคหน้าด้วย (พระพุทธโฆษาจารย์, ธมมปทฎฐกถา สุตตโม ภา. โค, 2535, น. 124-125)

ในทางพุทธปรัชญาพระพุทธองค์ยังทรงห้ามพุทธสาวกไม่ให้ประกอบอาชีพที่เป็นการเบียดเบียนกันและไม่ชอบธรรม ที่เรียกว่า มิจฉาณิชา คือ การค้าขาย 5 ประการ ได้แก่ 1) การค้าขายศาสตราวุธ 2) การค้าขายสัตว์ 3) การค้าขายเนื้อ 4) การค้าขายของมีนเมา 5) การค้าขายยาพิษ จะเห็นได้ว่าโทษของการแสวงหาที่ไม่ชอบธรรมนี้ นำผู้ประพฤตินี้ไปสู่ความเดือดร้อน (อง. สุตตก. (ไทย) 23/130/193) ดังนั้นผลของการล่วงละเมิดศีลนาทานจึงเป็นความชั่วช้าทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพภายหน้า (อง. ทสก. (ไทย) 24/193/264)

การไม่ใช้ทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ การสั่งสมครอบครองทรัพย์สมบัติไว้โดยไม่ใช้ให้เกิดประโยชน์ตามทัศนะพุทธปรัชญา ถือว่าเป็นโทษอย่างยิ่ง ดังได้มีพุทธพจน์ตรัสเตือนไว้ที่ปรากฏในสังยุตตนิกาย สคาถวรรคว่า สรุปว่า เศรษฐีมีเงินมาก ไม่มีลูก มีเมีย ตายไปทิ้งสมบัติไว้มากมาย ตอนมีชีวิตอยู่ก็ไม่ได้ใช้จ่ายทรัพย์นั้นเพื่อการให้ทาน หรือเพื่อใช้บำรุงญาติพี่น้องบริวาร พระพุทธเจ้าเปรียบคนมีทรัพย์ไม่รู้จักใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ ก็เหมือนบ่อน้ำที่พื้ที่คนไม่ได้ใช้ประโยชน์บ่อน้ำก็เหือดแห้งไปไร้ประโยชน์ เปรียบเหมือนที่อยู่มนุษย์ มีสระโบกขรณีซึ่งมีน้ำใส มีน้ำเย็น มีน้ำจืดสนิทใสตลอด มีท่าดี น้ำรินรมย์ น้ำนั้นคนไม่พึงตักเอาไปเลย ไม่พึงดื่ม ไม่พึงอาบ หรือไม่พึงกระทำตามความต้องการได้ ดูกรมหาบพิตร ก็เมื่อเป็นเช่นนี้ น้ำที่มิได้บริโภคโดยชอบนั้น พึงถึงความหมดสิ้นไปเปล่า โดยไม่ถึงการบริโภค แม้ฉันใด

ดูกรมหาบพิตร อสัตบุรุษได้โภคะอันโอฬารแล้ว ไม่ยังตนให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอัมสน์ไปเสียเปล่าโดยไม่ถึงการบริโภค ฉะนั้นเหมือนกัน ดูกรมหาบพิตร ส่วนสัตบุรุษได้โภคะอันโอฬารแล้ว ย่อมเลี้ยงตนให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอัมสน์ ย่อมเลี้ยงมารดาและบิดาให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอัมสน์ ย่อมเลี้ยงทาสกรรมกรให้ได้รับความสุข ให้ได้รับความอัมสน์ ย่อมเลี้ยงมิตรและอำมาตย์ให้ได้รับความสุขความอัมสน์ ย่อมประดิษฐานไว้ซึ่งทักษิณอันมีผลในเบื้องบน มีอารมณ์ดี มีวิบากเป็นสุข เป็นไปเพื่อสวรรค์ ในสมณะพราหมณ์ทั้งหลายโภคะเหล่านั้นของเขาที่บริโภคโดยชอบอยู่อย่างนี้ พระราชาทั้งหลายย่อมนำไปไม่ได้ โจรทั้งหลายย่อมนำไปไม่ได้ ไฟย่อมไม่ไหม้ น้ำย่อมไม่พัดไป ทายาททั้งหลายผู้ไม่เป็นที่รักย่อมนำไปไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ โภคะที่บริโภคอยู่โดยชอบของเขาเหล่านั้นย่อมถึงการบริโภค ไม่ถึงความหมดสิ้นไปเปล่า เปรียบเหมือนหมู่บ้านหรือนิคม มีสระโบกขรณี ซึ่งมีน้ำใส มีน้ำเย็น มีน้ำจืดสนิท ใสตลอด มีท่าดี น้ำรินรมย์ น้ำนั้นคนพึงตักไปบ้างพึงดื่มบ้าง พึงอาบบ้าง พึงกระทำตามความต้องการบ้าง ดูกรมหาบพิตร ก็เมื่อเป็นเช่นนี้ น้ำที่บริโภคอยู่โดยชอบนั้น พึงถึงการบริโภค ไม่ถึงความหมด

สิ้นไปเปล่า แม้ฉันใด สัตบุรุษได้โศกะอันโอฬารแล้ว ย่อมเลี้ยงตนให้ ได้รับความสุข ให้ได้รับความอิมหน้า
 ฯลฯ โศกะของเขาเหล่านี้ไม่สูญเปล่า (ส.ส. (ไทย) 15/386-387/130-132)

จากพุทธพจน์นี้ชี้ให้เห็นว่า บุคคลมีทรัพย์ แต่ไม่รู้จักใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร สุดท้ายทรัพย์ก็สูญ
 สิ้นไป เพราะถูกทางราชการยึดเข้าคลังหลวง โจรขโมยไปบ้าง ไฟไหม้เสียหายบ้าง น้ำพัดไปบ้าง ทายาทที่
 ไม่พึงประสงค์นำไปบ้าง ซึ่งบุคคลประเภทนี้เรียกว่า คนโกงตัวเอง ใช้ตัวของตัวเสาะแสวงหา และสะสมไว้
 แล้วก็ปล่อยให้ตัวเองอยู่อย่างอดๆอยากๆแร้นแค้น กลัวจะหมดเปลือง คนจำพวกนี้ถือว่าเป็นคนน่า
 สมเพชที่สุด หรือถ้ามองอีกมุมหนึ่งอาจจะเกิดจากอกุศลภายใน คือ ความตระหนี่ ในขุททกนิกายชาดก
 ท่านจึงเปรียบบุคคลที่มีทรัพย์สมบัติแต่ไม่ใช้ให้เกิดประโยชน์ว่า เหมือนนกชนิดหนึ่ง เรียกว่า “มัยหก” (ขุ.
 ชา. (ไทย) 27/932/196) ซึ่งคอยเฝ้าต้นเลียบที่มีผลสุกแล้วก็ร้องว่า “มัยหัง มัยหัง” (แปลว่า ของข้า ของ
 ข้า) เมื่อหมุ่นกอื่น ๆ มากันบินมาจิกกินผลเลียบแล้วบินไป นกมัยหกก็ได้แต่ร้องเพื่อยุ่ย่นเอง ซึ่งตรงกับคำ
 พงเพยของไทยที่ว่า “มดแดงแฝงพวงมะม่วง” ที่มีความหมายหวั่นคนอื่นทั้งๆตนเองไม่ได้ชิมรส

การใช้จ่ายทรัพย์ในทางที่เป็นโทษ บุคคลที่แสวงหาทรัพย์ได้แล้ว และแสวงหามาได้อย่างชอบ
 ธรรม แต่เมื่อใช้จ่ายไปในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น โดยใช้ไปในทางที่เสื่อมเสีย ซึ่ง
 เรียกว่า “อบายมุข” หมายถึง ช่องทางเสื่อม หรือทางที่จะนำไปสู่ความพินาศสาเหตุย่อยยับแห่งโศ
 ทรัพย์ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็น “ความผิด” เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพย์สิ้นเงิน
 ทองหมดไป โดยไม่เกิดประโยชน์ หรือมีประโยชน์น้อยกว่าโทษ ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในคัมภีร์อังคุตตร
 นิกาย อัฐกนิบาต ได้กล่าวว่า ดูกรพยัคฆปัชชะ โศกทรัพย์ที่เกิดโดยชอบอย่างนี้แล้ว ย่อมมีทางเสื่อม 4
 ประการ คือ 1. เป็นนักเลงหญิง 2. เป็นนักเลงสุรา 3. เป็นนักเลงการพนัน 4. มีมิตรชั่ว ดูกรพยัคฆปัชชะ
 เปรียบเสมือนสระน้ำใหญ่มีทางไหลเข้า 4 ทาง ทางไหลออก 4 ทาง บุรุษพึง ปิดทางไหลเข้า เปิดทางไหล
 ออกของสระนั้น ฝนก็มิตกต้องตามฤดูกาล ด้วยประการฉะนี้ สระน้ำใหญ่นั้นพึงหวังความเสื่อมอย่างเดียว
 ไม่มีความเจริญเลย ฉันท โศกทรัพย์ที่เกิดโดยชอบ อย่างนี้ ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน ย่อมมีทางเสื่อม 4 ประการ
 คือ 1. เป็นนักเลงหญิง 2. เป็นนักเลงสุรา 3. เป็นนักเลงการพนัน 4. มีมิตรชั่ว ฯ (อง. อฏฐก. (ไทย)
 23/144/224)

จากพุทธพจน์บทนี้แสดงให้เห็นว่า อบายมุขนั้น เป็นหนทางแห่งความหายนะของทรัพย์สมบัติ
 โดยเปล่าประโยชน์ และทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและคนรอบข้าง ซึ่งพอจะสรุปการใช้ทรัพย์
 ในทางที่เป็นโทษได้ดังนี้คือ

การใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการพนัน ได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ การเล่นพนันทำให้คนจนลง
 กว่าเดิม ถึงกับมีคำพูดที่ว่า “โจรปล้นบ้าน 10 ครั้ง ยังไม่เท่าไฟไหม้ 1 ครั้ง, ไฟไหม้ 10 ครั้ง ยังไม่เท่ากับ
 คนติดหนี้การพนัน” การพนันนอกจากทำให้ทรัพย์หมดไปแล้ว ยังมีโทษเกี่ยวเนื่องอีก เช่น 1) เมื่อแพ้ก็
 เสียหายทรัพย์ที่เสียไป 2) เมื่อชนะย่อมก่อเวร 3) เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง 4) เข้าที่ประชุม เขาไม่
 เชื่อถือถ้อยคำ 5) ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกเรา เพราะเห็นว่า การเลี้ยงลูกเมียไม่ไหว
 ทำให้ลูกเมียต้องลำบาก สาเหตุที่ทำให้คนติดการพนันก็เนื่องจากเกิดความโลภอยากได้มาก โดยที่ไม่
 จำเป็นต้องทำงาน หรือลงทุนแรงมาก ก็ใช้การพนันเป็นเครื่องสนองความต้องการนั้น **การใช้ทรัพย์เพื่อ**
เที่ยวผู้หญิง ได้ชื่อว่า เป็นผู้ไม่รักษาทรัพย์สมบัติแล้ว นอกจากนี้ยังมีโทษตามมาอีก คือ 1) ชื่อว่าไม่รักษา
 ตัว 2) ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย 3) เป็นที่ระแวงสงสัย 4) เป็นเป้าให้ใส่ความ หรือข่าวลือ 5) เป็นที่มาของ
 ความเดือดร้อนเป็นอันมาก **การใช้ทรัพย์เพื่อเที่ยวกลางคืน** นอกจากได้ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ ยังได้
 ชื่อว่า เป็นผู้มีความประมาทในชีวิต ซึ่งมีโทษที่เกี่ยวเนื่อง คือ 1) ชื่อว่าไม่รักษาตัว 2) ชื่อว่าไม่รักษาบุตร

ภรรยาสามี ครอบครัว 3) เป็นที่ระแวงสงสัย 4) เป็นจุดให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ 5) เป็นเหตุมาของเรื่องเดือดร้อนต่างๆ

การใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการเสพสุรา ยาเสพติดทุกชนิด เป็นสาเหตุทำให้สิ้นเปลืองทรัพย์โดยเปล่าประโยชน์ แต่ในปัจจุบันสุรามีบทบาทต่อสัมพันธ์ไมตรีระหว่างบุคคลอยู่ไม่น้อยกลายเป็นค่านิยมใหม่ขึ้นมาในปัจจุบัน จนมีคำพูดที่ว่างานไหนไม่มีสุรานั้นไม่รู้สึกรวย แต่อย่างไรก็ตามสุรานั้นมีข้อเสียมากกว่าข้อดี คือ 1) ก่อการทะเลาะวิวาท ผู้ดื่มเหล้าจนถึงขั้นมีเมามาเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการทะเลาะวิวาท จนถึงบันดาลโทสะฆ่าผู้อื่นตาย มีให้พบเห็นอยู่บ่อยๆ เพราะผู้ดื่มจนมีเมามาไม่สามารถระครองสติไว้ได้ 2) เป็นบ่อเกิดแห่งโรคร้าย โทษที่เกิดจากการดื่มสุรา คือ โรคสมองฝ่อ โรคหัวใจวาย เป็นโรคปอดอักเสบง่าย ตับแข็ง เม็ดเลือดทั้งสามชนิดเสื่อม คือเม็ดเลือดแดง เม็ดเลือดขาว และอีกสารพัดโรค 3) เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง โทษของการดื่มสุราในข้อนี้ การดื่มสุรานั้นเป็นสาเหตุให้ประพฤติดุจจริตต่างๆไม่เป็นที่สรรเสริญ ของนักปราชญ์เป็นที่นิทาติเตียนอย่างยิ่ง จึงเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติยศและชื่อเสียง ในสมัยของรัชกาลที่ 1 จะเห็นได้ชัดว่า ถ้าหากเจ้าขุนมูลนายดื่มสุรา เล่นเบี้ยพนัน จะถูกถอดให้เป็นไพร่ เชี่ยน 3 ยก และมีการสักหน้ามาก (พระไพศาล วิสาโล, 2506, น.199) 4) ทำให้เป็นผู้ไม่รู้จักกาย คือดื่มสุราจนมีเมามา แล้วสามารถแสดงพฤติกรรมที่ไร้ยั้งอายต่างๆออกมาโดยไม่ติดขัดตะขวงใจ (พระมหาจรรยา สุทธิญาณ, 2537, น.21) บางคนที่เคยแต่งกายสุภาพ แต่ครั้นเมามาสุราแล้ว ความสุภาพต่างๆก็หายไปกลับแสดงพฤติกรรมต่างๆที่คนทั่วไปไม่กระทำกันในที่สาธารณะ โดยปราศจากความละอาย 5) บั่นทอนกำลังสติปัญญา สติปัญญาถือว่า เป็นศักยภาพของความเป็นมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ เป็นธรรมข้อหนึ่งในเบญจธรรม 5 ประการ คือเมื่อล่วงละเมิดศีลข้อที่ 5 จนถึงขนาดมีเมามาแล้ว ก็เท่ากับว่าได้ทำลาย สติสัมปชัญญะลงไปในขณะนั้นด้วย ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตตามแบบจริยธรรมบกพร่อง อาจถึงขั้นที่ว่าแม้ความเป็นมนุษย์ของผู้ดื่มสุราก็บกพร่องด้วย (พระมหาไพฑูริย์ แก้วเขียว, 2541, น.123-124)

การคบคนชั่วเป็นมิตร นอกจากจะทำให้เสียทรัพย์สมบัติแล้ว ยังนำความเดือดร้อนมาสู่ตนด้วย เช่น 1) ถูกชักนำไปในทางที่ผิด ทำให้หน้าที่การงานล้มเหลวยอมเกิดความหายนะ 2) ถูกมองในแง่ร้าย ไม่ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป 3) ทำให้หมุ่คณะแตกความสามัคคี 4) นำความเสื่อมเสียมาให้ 5) เมื่อละโลกแล้วย่อมมีอบายภูมิเป็นที่ไป การใช้จ่ายทรัพย์สมบัติเพื่อการคบมิตรชื่อนี้ถือว่า เป็นโทษมากที่สุด เพราะว่า การมีเพื่อนชั่วสามารถนำพาเราสามารถพาไปสู่อบายมุขข้ออื่นๆ ที่เป็นทางแห่งความหายนะของทรัพย์ ดังนั้นในการคบมิตรจึงต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า โทษที่เกิดจากทรัพย์ภายนอกนั้น ส่วนมากเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์เอง ซึ่งมีอกุศลกรรมเป็นตัวผลักดัน ยิ่งมนุษย์ให้ความสำคัญหรือคุณค่าของทรัพย์มากขึ้นเท่าใดก็จะทำให้เกิดโทษมากขึ้นเป็นเงาตามตัว เกิดกิเลสตัณหาครอบงำ ทำให้มีความอยากได้จนเกินความจำเป็น มีความลุ่มหลงในทรัพย์จนนำไปสู่การแสวงหาที่ไม่ชอบธรรม ถึงกับทำผิดกฎหมายบ้านเมือง เพื่อต้องการทรัพย์หรือการปฏิบัติต่อทรัพย์ อย่างผิดวิธี ซึ่งทำให้เกิดโทษขึ้นได้ ส่วนโทษที่เกิดจากกฎธรรมชาติ นั้น มีผลกระทบต่อนุษย์เหมือนกัน แต่กระทบน้อยกว่าโทษที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์

4) สรุป (Conclusion)

ดังนั้นสรุปได้ว่า หลักปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์ ตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ

1. จุดมุ่งหมายในปัจจุบัน (ทิฐฐัมมิกัตถะ) ก็คือทรัพย์ภายนอกเป็นทรัพย์จำเป็นต่อการดำรงชีพของฆราวาสผู้ครองเรือน เป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการกันในโลกนี้ซึ่งจะเกิดมีได้ด้วยกำลังความ

ขยันหมั่นเพียร สติปัญญาโดยทางชอบธรรม หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะดังกล่าวจึงได้แสดงถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อแสวงหา รักษาครอบครอง และใช้จ่ายอย่างเหมาะสม

2. จุดมุ่งหมายในเบื้องต้น (สัมปรายิกัตถะ) ก็คือประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิต เป็นขั้นลึกสำหรับชีวิตด้านใน สามารถเป็นหลักประกันชีวิตในอนาคตและภพหน้าคือความเจริญงอกงามในชีวิตและจิตใจด้วยคุณธรรมต่างๆ

3. จุดมุ่งหมายสูงสุด (ปรมาตถะ) ก็คือนิพพาน ที่นับเป็นประโยชน์ที่แท้จริงของชีวิตเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดที่ควรเข้าถึง คือ การรู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงรู้เท่าทันคตธรรมดาของสิ่งที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาไม่ทำให้ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต

บรรณานุกรม

- เปลื้อง ณ นคร. (2544). *พจนานุกรม*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- พระอุตรคณาธิการและรศ.ดร. จำลอง สารพัดนึก. (2530). *พจนานุกรมบาลี-ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราวุธวัฒน สมิเด็จพระสังฆราชเจ้า. (2536). *พระคัมภีร์อภิธานปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). *พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2537). *วินัยมุข เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 38. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สุวรรณา สถาอนันท์. (2541). *เงินกับศาสนา เทพยุทธ์แห่งยุคสมัย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลดคิมทอง.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2501). *ธรรมวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพุทโธษาจารย์. (2535). *ธัมมปฎิฐกถา สดุดโม ภาโค*. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2506). *ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พระมหาจรรยา สุทธิญาณ. (2537). *สุราปริทัศน์ : วิธีและขั้นตอนของการเลิกสุรา*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา).
- พระมหาไพฑูรย์ แก้วเขียว. (2541). *พุทธจริยธรรมกับการดื่มสุราของชาวไทยพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยพุทธ ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เหมาะสม Appropriate forms of public political participation

สุนทร ธนศิลป์พิชิต

Sunait Thanasinlapaphichit

ณัฏฐมลกานต์ ไชยวิมลสิริ

Nathamokarn Chaiwimonsiri

ไพฑูรย์ มาเมือง

Phaitoon Mamuang

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar

E-mail : turee8888888@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มกราคม 2561

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 15 กุมภาพันธ์ 2561

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 25 กุมภาพันธ์ 2561

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการอธิบายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นหน้าที่พลเมืองที่สำคัญตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งตามหลักประชาธิปไตย อันเนื่องมาจากระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นการเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และก่อให้เกิดอิทธิพลทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในด้านต่างๆ จึงก่อให้เกิดการเสริมสร้างประชาธิปไตยได้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะทำให้การกำหนดนโยบายในการพัฒนาเป็นไปบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น สามารถมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ อาทิเช่น การลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงออกทางการเมืองในด้านต่างๆ ทั้งการเข้าร่วมการชุมนุม การเรียกร้องสิทธิ หรือการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น จึงมีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง อันจะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งนั้น ผู้เขียนได้สรุปเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย การเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการสื่อสารทางการเมือง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง, หลักประชาธิปไตย

Abstract

This article explains Public political participation Which is considered an important civic duty under democratic system And is an important part of strengthening

democratic principles Because of democracy, it is the choice of representatives to act in policy-making. And cause political influence Public political participation in various fields Thus contributing to the strengthening of democracy. In addition, the political participation of the people Will make the development policy to achieve the objectives Consistent with the problems and needs of the people Which the political participation of people at the national and local levels Can participate in many forms, for example running in the election to represent the people. Voting Political expression in various fields Both attending the assembly Claim Or various forms of political communication

Therefore, participation in both national and local politics Therefore is extremely important to democracy Which forms of political participation Which will lead to a strong democracy The authors have summarized into 3 areas: elections, participation in political activities. And political communication

Keywords: participation, form of political participation, democratic principles

บทนำ

สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการเมืองการปกครองที่อำนาจรัฐมาจากการยอมรับและการมอบหมายอำนาจจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างเสรีและด้วยความสมัครใจ ถือได้ว่าเป็นหัวใจของประชาธิปไตย เพราะจะทำให้เกิดการติดต่อสื่อสาร การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารอันจะทำให้เกิดการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การตัดสินใจที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงถึงข้อเรียกร้อง ความต้องการ ความคิดเห็น ปฏิกริยาความพึงพอใจ และการตอบสนอง ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างสนับสนุนตลอดจนแสดงพันธะความรับผิดชอบระหว่างประชาชนกับผู้ปกครองรัฐบาลหรือตัวแทนของประชาชนพลเมือง (ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ. 2541, อ้างถึงใน ทิวากร ภูิกิ่งเงิน, 2557 : 2-3)

นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระดับต่าง ๆ มากขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วย มิใช่เพียงมีอำนาจเพียงเป็นที่มาแห่งอำนาจปกครองหรือมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้นซึ่งลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น อาจจะเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง อาทิเช่น การออกเสียงประชามติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เป็นต้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงน่าจะอยู่ตรงกลางระหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบตัวแทนหรือประชาธิปไตยโดยอ้อมที่ประชาชนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างเดียว กับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบตัวแทนซึ่งประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง ในรูปแบบของประชาธิปไตยโดยตรงควบคู่กันไปด้วย (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. 2541: 57-81)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงมีความสำคัญอันจะทำให้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น เนื่องจากประชาชนสามารถแสดงออกเพื่อให้เกิดการ

รับรู้และขับเคลื่อนแนวนโยบายในด้านต่างๆ ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการกำหนดนโยบายการบริหารที่มีความถูกต้อง ชัดเจน เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและต่อเนื่อง

เนื้อเรื่อง/บทวิเคราะห์

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความหมายของการเมือง

สำหรับความหมายของ “การเมือง” มีนักวิชาการได้ให้คำนิยาม ไว้ดังนี้

การเมืองตามแนวคิดของเพลโต (Plato) คือ สิ่งทีนครรัฐ (Polis) ได้กระทำและอาจกระทำ สิ่งทีนครรัฐได้กระทำจะมีความหมายครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดทีนครรัฐได้กระทำไปแล้ว ทั้งใน การบัญญัติกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ของสังคม การบังคับใช้ซึ่งกฎหมายและระเบียบการจัดสรร ภาระหน้าที่แก่สมาชิกในสังคมตลอดจนการนํานํารุงสังคมให้สงบสุข ส่วนทีกล่าวว่า การเมือง คือ สิ่งที นครรัฐอาจกระทำ มีความหมายครอบคลุมถึงนโยบายและแผนการทั้งหมดทีนครรัฐกำหนดจะกระทำใน อนาคตอันใกล้หรือไกลก็ได้(สมบัติ อํารงธัญวงศ์. 2545 : 5-6)

การเมือง คือ หัวใจของการปกครองประเทศและประชาชนก็เป็นหัวใจของการเมืองในระบบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดกรอบและ ทิศทางของการปฏิรูปการเมืองไว้แล้ว แต่จะบังเกิดผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด มิได้ขึ้นกับการแก้ไขในส่วนตัว บทกฎหมายตัวสถาบันทางการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว หากขึ้นกับบทบาทพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในฐานะผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเพื่อให้การเมืองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อ ประชาชนแท้จริงและเพื่อให้เกิดสภาพชีวิต มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง สังคมที่สันติสุข ยุติธรรม อันเป็น จุดมุ่งหมายสูงสุดของการเมืองการปกครองในทุกประเทศ (เชาวน์วงศ์ เสนพงศ์. 2547 : 15)

การมีส่วนร่วมในทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ หรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความ ประสงค์ของตนหรือกลุ่มของตน และโดยทีการมีส่วนร่วมในทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทาง การเมืองในระบบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองก็ควรที่จะเป็นการมี ส่วนร่วมในทางการเมืองตามทีกฎหมายกำหนด ดังนั้น ประเทศทีพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบ ประชาธิปไตยอยู่ในระดับทีดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกะดับมีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมือง ตามกฎหมายทีมีผลในทางปฏิบัติอย่างป็นรูปธรรม ในทุกมิติของกระบวนการทางการเมือง (วัชรรา ไชย สาร. 2545 : 5-6)

สรุปได้ว่า การเมือง หมายถึง การกำหนดนโยบายในการปกครองประเทศและ ได้กำหนด บทบาทและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) ระดับต่ำหรือกลุ่มผู้ดู (Onlookers) ซึ่งได้แก่การให้ความสนใจต่อข่าวสาร และการ เปลี่ยนแปลงทางการเมือง การถกเถียงปัญหาทางการเมือง การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การพยายาม

ชักจูงให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับจุดยืนทางการเมืองของตน การเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์และการร่วมชุมนุมทางการเมือง

2) ระดับกลางหรือกลุ่มผู้มีส่วนร่วม (Participants) ได้แก่การมีส่วนร่วมในโครงการของชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมของกลุ่มผลประโยชน์ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง มีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

3) ระดับสูงหรือระดับนักกิจกรรม (Activists) ได้แก่การเป็นผู้นำกลุ่มผลประโยชน์การมีตำแหน่งและทำงานเป็นเวลาให้แก่พรรคการเมือง การได้รับเสนอชื่อให้เข้าแข่งขันเพื่อชิงตำแหน่งทางการเมือง และการได้รับตำแหน่งทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 3 ระดับนี้ เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Mibrath และ Goel (1965) ที่เห็นว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะเพิ่มจากความสนใจทางการเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องการความสนใจและแรงจูงใจมากขึ้นเป็นลำดับ เช่น จากผู้ที่ไม่สนใจทางการเมืองเลย กลุ่มนี้เรียกว่า apathetic หากคนสนใจการเมืองมากขึ้นจะเป็นผู้ที่สนใจแบบผู้ดูวงนอก คือ ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ติดตามข่าวคราว วิพากษ์วิจารณ์ ไปฟังการหาเสียง ฯลฯ เรียกว่า spectator และหากมีความสนใจมากขึ้น ก็จะกลายเป็นกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นเข้ามามีส่วนร่วมในทุกรูปแบบ เรียกว่า พวก gladiator (สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า, 2545 ; อ้างถึงใน ชิงชัย ศิริโวหาร, 2550 : 16-17)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น มีรูปแบบ ดังนี้

- 1.การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- 2.การร่วมกิจกรรม การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการรณรงค์หาเสียง
- 3.การจัดตั้งและร่วมกลุ่มทางการเมือง
- 4.การติดต่อกับผู้เกี่ยวข้องทางการเมืองและการบริหาร
- 5.การร่วมกิจกรรมในชุมชน
- 6.การประท้วง
- 7.การควบคุมตรวจสอบการบริหาร (ชลัช จงสีพันธ์. 2546 : 338 – 341)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีรูปแบบการแสดงออก ดังนี้

- 1.การแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมทางการเมือง
- 2.การใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 3.การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง
- 4.การชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน
- 5.การติดกระดุมหรือสติ๊กเกอร์เพื่อแสดงการสนับสนุน
- 6.การติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง
- 7.การบริจาคเงินสนับสนุนทางการเมือง
- 8.การร่วมประชุมทางการเมืองหรือชุมนุมทางการเมือง
- 9.การร่วมรณรงค์ทางการเมือง
- 10.การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง

11.การร่วมประชุมแกนนำของพรรค

12.การร่วมระดมทุน

13.การเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมือง

14.การดำรงตำแหน่งทางการเมือง (สมบัติ อารังธัญวงศ์. 2547 : 387 – 393)

สรุป การมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการแสดงออกทางการเมืองนั้นขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญกำหนด

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แยกเป็นดังนี้

1. การแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง การที่บุคคลจะแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง ย่อมแสดงว่าบุคคลนั้นได้รับปัจจัยกระตุ้นทางการเมือง (Political stimuli) จากสิ่งแวดล้อมมากพอสมควรจนกระทั่งเกิดความสนใจที่จะเข้าไป มีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยตนเอง บุคคลที่คาดหวังว่าจะสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอุทิศความพยายามเพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางการเมืองของตน กิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นรากฐานเบื้องต้นที่จำเป็นในการร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ

2. การใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยทั่วไปการที่ประชาชนจะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะเพื่อเป็นการแสดงออกถึงการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทำให้คู่แข่งทางการเมืองจะต้องแสดงความรู้ความสามารถ และการเป็นคนมีคุณธรรม เพื่อขอรับความไว้วางใจหรือฉันทานุมัติจากประชาชนให้เข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น การใช้สิทธิเลือกตั้งจึงจะเป็นการแสดงออกในลำดับขั้นพื้นฐานของการเกี่ยวพันทางการเมือง แต่การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนเป็นการแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญ

3. การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง โดยธรรมชาติของมนุษย์จะให้ความสนใจเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตน ดังนั้น บุคคลที่คิดว่าตนไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดจากระบบการเมืองก็จะไม่สนใจการเมือง แม้กระทั่งการพูดคุยทางการเมือง แต่บุคคลที่รู้และเข้าใจว่าระบบการเมืองมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อตนอย่างไร จะให้ความสนใจทางการเมืองมากโดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่จะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

4. การชักจูงให้ผู้อื่นเลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน การแสดงออกในการชักจูงให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลที่ตนเองสนับสนุน นับเป็นความก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งของผู้ที่สนใจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง ลักษณะของการแสดงออกเช่นนี้มีลักษณะคล้ายกับการเป็น “หัวคะแนน” ของผู้แข่งขันทางการเมือง เป็นการแสดงออกถึงความผูกพันทางการเมืองทางการเมืองที่ชัดเจนมากกว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพูดคุยทางการเมือง

5. การติดกระดุมหรือติดสติ๊กเกอร์ เป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปรู้ว่าตนให้ความสนับสนุนพรรคการเมืองใด หรือคู่แข่งทางการเมืองใด ทั้งนี้เพราะการติดกระดุมที่เป็นสัญลักษณ์ของพรรคหรือของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ปกเสื้อ ย่อมเป็นการประกาศตนในฐานะผู้สนับสนุนอย่างชัดเจนหรือการติดสติ๊กเกอร์ที่รถยนต์ ย่อมเป็นการแสดงเจตนาของเจ้าของรถยนต์ว่าตนสนับสนุนผู้ใด และมีลักษณะของการช่วยโฆษณาเผยแพร่อีกทางหนึ่งด้วย

6. การติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง การกระทำทางการเมืองในลำดับนี้แสดงว่าบุคคลได้เพิ่มระดับความสนใจทางการเมืองขึ้น จนถึงกับอยากจะสัมผัสพูดคุย หรือสื่อความเห็นโดยตรงกับผู้นำทางการเมือง โดยอาจจะเสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือให้กำลังใจนักการเมืองให้มีขวัญและกำลังใจในการต่อสู้

7. การบริจาคเงิน เป็นการแสดงออกถึงการสนับสนุนทางการเมืองที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะในระบอบประชาธิปไตย การเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยเฉพาะการรณรงค์และการแข่งขันเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่ค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้น การที่บุคคลร่วมบริจาคเงินย่อมแสดงถึงความมุ่งมั่นในการสนับสนุนอย่างจริงจังและอาจพัฒนาไปสู่การเป็นผู้เข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองโดยตรงในฐานะสมาชิกที่สำคัญของพรรค

8. การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เป็นการแสดงออกถึงความเห็นพ้องและผูกพันที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การเข้าร่วมประชุมและการเข้าร่วมชุมนุมย่อมเป็นการแสดงออกซึ่งการสนับสนุนทั้งทางกายและจิตใจ เป็นการร่วมให้กำลังใจแก่ผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองตรงกัน เป็นการแสดงออกซึ่งการสังกัดกลุ่มอย่างชัดเจน การแสดงออกเช่นนี้เป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ทางการเมือง และเป็นสิ่งที่ผู้แข่งขันทางการเมืองมีความประสงค์จะได้รับการสนับสนุนมาก

9. การร่วมรณรงค์ทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการขยายความสนับสนุนจากประชาชนให้มีความกว้างขวางและทั่วถึง การร่วมรณรงค์ทางการเมืองเป็นการแสดงออกซึ่งการมีภารกิจร่วมของผู้ที่สนใจและความรู้สึกที่ดีต่อพรรคการเมืองและต่อคู่แข่งทางการเมือง ต้องการแสดงให้เห็นว่าตนเองมีส่วนร่วมในความสำเร็จของการต่อสู้ทางการเมือง

10. การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจนว่าตนเองสังกัดพรรคใด และเป็นการยอมรับภารกิจในฐานะสมาชิกของพรรคที่จะต้องช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของพรรค การขยายความศรัทธาในแพร่หลายในหมู่ประชาชนและการร่วมผลักดันเพื่อให้พรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

11. การร่วมประชุมแกนนำของพรรค เป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมของพรรค กล่าวได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง บุคคลที่จะเข้ามามีบทบาทในการร่วมประชุมแกนนำของพรรค หรือการร่วมประชุมวางแผนกลยุทธ์ของพรรค โดยทั่วไปจะวางใจและมีความเชื่อมั่นว่าจะช่วยเสริมสร้างกิจกรรมของพรรคให้มีความแข็งแกร่ง สามารถที่จะเอาชนะคู่แข่งทางการเมืองได้

12. การร่วมระดมทุน เป็นกิจกรรมสำคัญของสมาชิกพรรคระดับสูง ผู้ที่จะอยู่ในฐานะที่จะระดมทุนให้แก่พรรคการเมืองแล้วยังต้องเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย เพื่อให้สามารถติดต่อกับบุคคลชั้นสูงในสังคมที่มีฐานะดีและอยู่ในวิสัยที่จะบริจาคทรัพย์เพื่อร่วมสนับสนุนการแข่งขันทางการเมืองได้

13. การเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะการเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนพิจารณาให้ความไว้วางใจ บุคคลที่จะมีบทบาทในระดับนี้ได้ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ จะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง สามารถสร้างความนิยมศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชนได้ ประการสำคัญจะต้องสร้างความประทับใจให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สามารถทำให้ประชาชนเชื่อมั่นได้ว่าจะเป็นผู้นำความสำเร็จและการมีชีวิตที่ดียิ่งขึ้นมาสู่ประชาชน

14. การดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองในระดับสูง เป็นผลจากการได้รับชัยชนะจากการเสนอตัวเข้าแข่งขันทางการเมือง การแสดงบทบาทในฐานะที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนับว่ามีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะจะมีผลกระทบต่อความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความสามารถในการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีและมีความสุข จะทำให้พรรคได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากยิ่งขึ้น (สมบัติ อารังธัญวงศ์. 2547 : 387 - 393)

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1.กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral activity) หมายถึง กิจกรรมการการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งด้วย

2.การลوبي (Lobby) หมายถึง การเข้าหาเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมืองเพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3.กิจกรรมเชิงองค์การ (Organizational activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์การใดองค์การหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่าง หรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งการมีบุคคลเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์การประเภทนี้ แม้บุคคลนั้นจะไม่ได้กระทำการเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลด้วยตนเอง ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบหนึ่ง

4.การติดต่อเป็นการเฉพาะ (Contacting) การเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเป็นส่วนตัว โดยจะมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวหรือครอบครัวหรือหมู่คณะของตนเอง

5.การใช้ความรุนแรง (Violence) หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนบางคนหรือบางกลุ่มพยายามที่จะสร้างขึ้นให้มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ กำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยการทำร้ายร่างกาย หรือทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมเช่นนี้อาจจะดำเนินไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง เช่น ลอบสังหารผู้นำทางการเมืองและรัฐประหาร หรืออาจจะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง (Huntington and Nelson. 1975 อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธพูน. 2540 : 159-161)

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 6 รูปแบบ ดังนี้

1.การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Voting) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกของประชาชนถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าวคือ บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองมากกว่าที่จะเชื่อว่าลงคะแนนเสียงของตนจะมีผลสำคัญทางการเมืองในทางกลับกัน ผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ก็อาจไม่ไปลงคะแนนก็ได้

2.การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง(Party and Campaign Workers) หมายถึง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือแก่พรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งการชักชวนประชาชนไปลงคะแนนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวนี้ เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐมิลแบรท พบว่าผู้เข้ามีส่วนร่วมของการเมืองในรูปแบบนี้น้อยมาก ในสหรัฐอเมริกา มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต้องมีความตื่นตัวและ

สนใจอย่างแท้จริง จัดเป็นพวกที่ขึ้นเวทีต่อสู้ทางการเมือง (Gladiators) ในขณะที่คนส่วนมากมักจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้เฝ้าดู (Spectators) คอยตัดสินว่าใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนนให้คนที่ตนชอบ

3.การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists) เป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของสังคม หรือร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะหรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้มีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้มีบทบาทในชุมชน จึงนับเป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูงและมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูง อย่างไรก็ตามผู้มีบทบาทในชุมชนนี้แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงดังกล่าว

4.การติดต่อกับทางราชการ (Contacting Officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเท่านั้นเอง เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องภาษีโรงเรือน การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการทางสังคม เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวเกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามความหมายที่แท้จริง

5.การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ได้แก่ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือการก่อจลาจลในกรณีที่เป็นเพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองได้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขันและเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อกรณีที่รัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง เข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6.การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (Communicators) ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมือง อยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อเขาทำในสิ่งดีและถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านไปให้เมื่อเขากระทำในสิ่งที่เลวร้าย การเข้าร่วมแก้ปัญหาการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการและการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวมักเป็นพวกที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมากและมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย ผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองหรือผู้รักชาติ แต่จะไม่แสดงออกด้วยกิจกรรมการประท้วง (มิลบราธ และ โกล (Milbrath and Goel. 1977, อ้างถึงใน โกมินทร์ กุลเวชกิจ. 2549 : 36-38)

สรุปได้ว่า รูปแบบหรือการแสดงออกทางการเมือง สามารถกระทำได้หลายรูปแบบหรือหลายวิธีการ เช่น ด้านการเลือกตั้ง ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1.เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจของประชาชนให้มีความรอบคอบขึ้น

2.การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างนำไปปฏิบัติงานรวมทั้งการอยู่ร่วมกันภายในสังคมด้วย

3.การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐบาลทำให้เกิดความพึงพอใจของประชาชน

4.การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติประชาชนให้ความร่วมมือ

5.การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

6.ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชนสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องตามที่ประชาชนต้องการ

7.การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของประชาชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาให้ความรู้กับชุมชน เพื่อเรียนรู้ให้ประชาชนได้รับรู้ถึงกระบวนการทางการเมืองสามารถตัดสินใจ และให้ความร่วมมือกับภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ

8.ช่วยให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (วิโรจน์ มังคละมณี. 2546 : 14-17)

นอกจากนั้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ รูปแบบการปกครอง กล่าวคือ หากเป็นระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจะมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ตั้งแต่การคัดเลือกผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ บริหารกิจการสาธารณะของท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในลักษณะต่างๆ เช่น การพูดคุยกันทางการเมือง การเขียนบทความหรือจดหมายแสดงความคิดเห็นทางหนังสือพิมพ์ การร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการสนทนากาการเมืองทางโทรทัศน์ หรือการรวมตัวประท้วงในรูปของกลุ่มผลประโยชน์ และการแสดงทัศนคติทางการเมืองของประชาชนโดยการออกแบบสอบถาม (poll) ความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบระเบียบเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นกระทำผ่านการใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารระดับท้องถิ่น การช่วยรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ ติดตาม การทำงานของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การชุมนุมประท้วงคัดค้านเรียกร้องหรือสนับสนุนนโยบายการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (จันทนา สุทธิจาริ. 2544 อ้างถึงใน ทิพากร ภูิกิ่งเงิน . 2557 : 2)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีความสำคัญต่อระบอบการปกครองประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความเข้มแข็ง

บทสรุป

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สามารถแสดงออกได้ในหลายรูปแบบ ซึ่งผู้เขียนนำประเด็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

1 ด้านการเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่า การเลือกตั้ง ถือเป็นหัวใจหลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นการเลือกตัวแทนเพื่อเข้าเป็นตัวแทนในการกำหนดนโยบายและการบริหาร รวมทั้งการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เพื่อเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการร่วมพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2 การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง จะเห็นได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนสำคัญที่จะสามารถสร้างความเข้มแข็งในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทาง

การเมือง เช่น การเข้าร่วมประชุม ชุมชน หรือการแสดงออกในการรณรงค์การเลือกตั้ง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

3 การสื่อสารทางการเมือง จะเห็นได้ว่า จะเป็นการติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อเข้าทำในสิ่งดีและถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านไปให้เมื่อเขากระทำในสิ่งที่เลวร้าย การเข้าร่วมถกปัญหาการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นสิ่งที่ต้องมีการเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆทางการเมือง อันจะเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งต่อไป

บรรณานุกรม

โกมินทร์ กุลเวชกิจ.(2549) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล

จตุรพักตรพิมานอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,. ถ่ายเอกสาร.

จันทนา สุทธิจารีย์. (2544). การเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : วิ.เจ. พรินต์ติ้ง,

ชลัช จงสืบพันธ์. (2546). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น” ในเอกสาร

การสอนชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น หน่วยที่ 8 – 16 . หน้า 338 – 341.

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

ชิงชัย ศิริโวหาร. (2550) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาองค์การบริหาร

ส่วนตำบลบ้านน้อยชุมชีเหล็ก อำเภอนิคมบ่งคม จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ร.บ.ม.

ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น,. ถ่ายเอกสาร.

เชาวนวัศ แสนพงศ์. (2547) การเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

ทิวากร ภูกิจเงิน.(2557) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเขตเทศบาลตำบล

อุมเม่า อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. “การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความ

เป็นประชาธิปไตยทางตรง,” วารสารกฎหมายปกครอง. 17(2) : 57–81. สิงหาคม, 2541.

ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ. (2541) รายงานการวิจัย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน :

ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนในเขตเมืองกับประชาชนในเขตชนบท. มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

วัชรวิทย์ ไชยสาร.(2545). พัฒนาการมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

และพหุการเมือง : การเมืองภาคประชาชน. กรุงเทพฯ : เมฆขาว,

วิโรจน์ มังคละมณี. (2546) **คู่มือประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้ง** นายก อบต. และสมาชิกสภา อบต.

กรุงเทพฯ : ประสานมิตร,

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2547). **การเมือง : แนวคิดและการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ :

เสมาธรรม,

สิทธิพันธ์ พุทธหุ่น.(2540) **ทฤษฎีพัฒนาการเมือง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

การสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในการให้บริการของภาครัฐ Creating satisfaction for people in the provision of government services

ณัฏฐมลกานต์ ไชยวิมลศิริ

Nathamokarn Chaiwimonsiri

สุนทร ธนศิลาปะพิชิต

Sunait Thanasinlapaphichit

ไพฑูรย์ มาเมือง

And Phaitoon Mamuang

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar

E-mail : Pukkipuk7@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 23 มกราคม 2562

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 กุมภาพันธ์ 2562

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 12 มีนาคม 2562

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการอธิบายถึง การบริการของภาครัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการประชาชนในหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นไปตามบทบาทที่ในแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ใดๆที่ต้องดำเนินงาน ฉะนั้นแล้วจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดบริการสาธารณะให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชน ซึ่งหลายหน่วยงานอาจต้องเจอปัญหา เมื่อประชาชนไม่ได้รับบริการที่ไม่เป็นที่พึงพอใจ อาจเกิดการร้องเรียนในรูปแบบต่างๆ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดปัญหากับหน่วยงานให้บริการนั้นได้ อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญแก่ประชาชนจึงนับว่า เป็นสิ่งที่หน่วยงานต้องคำนึงถึง ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ประชาชนต้องมาก่อน” จึงเป็นสิ่งสะท้อนที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องหาแนวทางในการบริการประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างพึงพอใจและเกิดความประทับใจ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญของหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องมีการบริการประชาชนให้เป็นที่พึงพอใจ กล่าวคือ 1. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน 2. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา 3. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างเพียงพอ 4. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างต่อเนื่องและ 5. ภาครัฐควรมีการให้บริการอย่างก้าวหน้า

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ,ระบบราชการ,การบริการภาครัฐ

Abstract

This article explains Government services that are responsible for serving people in various departments That is in line with the roles that each agency has any function to perform Therefore, it is imperative that public services are organized to satisfy the public. Which many agencies may encounter problems When people do not receive

unsatisfactory service There may be various forms of complaints. To relevant agencies Causing problems for the service agencies, however, the importance of the public is considered It is something that the agency must take into account. As there is a saying that "People must come first" is a reflection that government agencies must find ways to serve people. In order to provide people with satisfactory service and make an impression

Therefore, the author realizes the importance of duties in the government sector to have satisfactory service to the people, ie 1. The government should provide equal service. 2. The government sector should provide timely services, 3. The government should have adequate service, 4. The government should have continuous service, and 5. The government should have progressive service.

Keywords : satisfaction, bureaucracy, government service

บทนำ

หน่วยงานราชการนับได้ว่า มีบทบาทสำคัญที่จะต้องมีการบริการประชาชนและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการของภาครัฐ ซึ่งในระบบราชการนั้นอาจมีขั้นตอนการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนตามกฎหมาย แต่กระนั้นแล้วหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภาครัฐ ควรมีระบบการบริหารจัดการเพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกและได้รับบริการอย่างทันท่วงที ไม่เกิดความล่าช้า ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนให้ได้รับความสะดวกและการบริการจากภาครัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานราชการหรือภาครัฐควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนั้นการกำหนดคุณภาพการให้บริการประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ๆ 2 ประการ คือ

1.ความพึงพอใจด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ 2. ความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการที่สำคัญๆ ดังนี้

(1) สถานที่บริการ การเข้าถึงสถานที่บริการได้สะดวกเมื่อลูกค้ามีความต้องการย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ท่าเลที่ตั้ง และการกระจาย สถานที่บริการให้ทั่วถึงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าจึงเป็นเรื่องสำคัญ

(2) การส่งเสริมแนะนำบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้นได้จากการได้ยินข้อมูลข่าวสารหรือบุคคลอื่นกล่าวขานถึงคุณภาพของการบริการไปในทางบวกหากตรงกับความต้องการที่มักจะมีความรู้สึกดีกับบริการดังกล่าว อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้มีความต้องการตามมาได้

(3) ผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการบริหารการบริการ และผู้ปฏิบัติการล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการ ให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้นผู้บริหารการบริการที่วางนโยบายการบริการโดยคำนึงถึงความสำคัญของลูกค้าเป็นหลักย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้ง่าย เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติหรือพนักงานบริการที่ตระหนักถึงลูกค้าเป็นสำคัญแสดงพฤติกรรมบริการและสนองบริการที่ลูกค้าต้องการความสนใจเอาใจใส่อย่างเต็มที่ด้วยจิตสำนึกของการบริการ

(4) สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ลูกค้ามักชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการเกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารสถานที่ ความสวยงามของการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และการให้สัสนการจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนตลอดจนการออกแบบวัสดุเครื่องใช้งานบริการ เช่น ถูหิ้วใส่ ของ กระดาษ จดหมาย-ของ ฉลากสินค้า เป็นต้น

(5) ขบวนการบริการ มีวิธีการนำเสนอบริการในขบวนการบริการเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ประสิทธิภาพของการจัดกระบวนการส่งผลให้การปฏิบัติงานบริการแก่ลูกค้ามีความคล่องตัวและสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพ เช่น การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลของการสำรองห้องพักโรงแรม หรือสายการบิน การใช้เครื่องฝากถอนเงินอัตโนมัติ การให้ระบบโทรศัพท์อัตโนมัติในการรับ โอนสายในการติดต่อองค์การต่าง ๆ เป็นต้น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2549 อ้างถึงใน ประมินทร์ แก้วประเสริฐ, 2556 น.12-14)

ดังนั้น การสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการของภาครัฐเกิดความสะดวก รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ในด้านอื่นๆ จึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญและจัดให้มีระบบการบริการที่มีประสิทธิภาพ เกิดความประทับใจกับประชาชนผู้มารับบริการ

เนื้อเรื่อง/บทวิเคราะห์

สำหรับการบริการของภาครัฐเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้รับบริการ ผู้เขียนได้นำแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการ

ความหมายการให้บริการ มีนักวิชาการได้ให้คำนิยาม “การให้บริการ” ไว้ดังนี้

มิลเลท (John Millet. 1954 : 241-242 ; อ้างใน วราพรพรณ สันตสนะโชค. 2540 : 40) ได้ชี้ให้เห็นการปฏิบัติงานด้วยการให้บริการที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Service) โดยยึดหลักที่ว่าคนเราทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกัน หมายถึง ประชาชนทุกคนควรมีสถานะที่เท่าเทียมกันทั้งทางกฎหมาย และทางการเมือง การให้บริการของรัฐจะต้องไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศิพหรือความยากจนตลอดจนสถานะทางสังคม
2. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา (Timely Service) จะไม่มีผลงานทางสาธารณะใดๆ ที่เป็นผลงานที่มีประสิทธิภาพหากไม่ตรงต่อเวลา หรือทันต่อเหตุการณ์ เช่นรถดับเพลิงมาถึงหลังจากไฟไหม้หมดแล้ว การบริการนั้นถือว่าไม่เป็นสิ่งที่ถูกต้องและพอใจ
3. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) คือ นอกจากให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน และให้อย่างรวดเร็วแล้วต้องคำนึงจำนวนคนที่เหมาะสม จำนวนความต้องการในสถานที่ที่เพียงพอ ในเวลาที่เหมาะสมอีกด้วย
4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) การให้บริการตลอดเวลาต้องพร้อม

และเตรียมตัวบริการต่อความสนใจของสาธารณชนเสมอ มีการฝึกอบรมอยู่เป็นประจำ เช่น การทำงานของตำรวจต้องบริการตลอด 24 ชั่วโมง

5.การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) เป็นการบริการที่มีความเจริญคืบหน้าไปทั้งด้านผลงานและคุณภาพเทคโนโลยีที่ทันสมัย

สงคราม ลีทองดี (2544 : 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริการ คือ การรับใช้ให้ความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการ มีความหมายถึง กระบวนการหรือกระบวนการในการส่งมอบบริการจากผู้ให้บริการไปยังผู้รับบริการหรือผู้ใช้บริการนั้น และสามารถอธิบายได้โดยใช้ตัวอักษรย่ออธิบายลักษณะเด่นของการบริการ ไว้ดังนี้

S = Smiling + sympathy คือ การยิ้มแย้ม เอาใจใส่เข้าอกเข้าใจ

E = Earl Response คือ การตอบสนองความประสงค์ของลูกค้าอย่างรวดเร็วทันใจโดยมีทันเอ๋ยปากเรียกหา

R = Respectful คือ การแสดงออกถึงความนับถือให้เกียรติลูกค้า

V = Voluntariness manner คือ ลักษณะการให้บริการแบบสมัครใจและเต็มใจทำ

I = Image enhancing คือ การแสดงออกซึ่งการรักษาภาพพจน์ของผู้ให้บริการและเสริมภาพพจน์ขององค์กร

C = Courteous คือ กริยาอ่อนโยน สุภาพ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน

E = Enthusiasm คือ ความกระฉับกระเฉงและกระตือรือร้นขณะบริการและให้บริการมากกว่าที่คาดหวังเสมอสามารถตอบสนองลูกค้าได้เหนือกว่าความคาดหวัง

เสาวณีย์ ฤทธิรุ่ง (2545 : 39) ได้กล่าวว่า การบริการ (Service) เป็นกิจกรรมหรือการกระทำที่ผู้ให้บริการส่งมอบให้แก่ผู้รับบริการ เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นเป็นรูปธรรม แตกต่างจากสินค้าอื่น ผู้ใช้บริการไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ก่อนที่จะซื้อบริการ การบริการสามารถสร้างขึ้นโดยผู้ให้บริการ ทำเพื่อส่งมอบบริการหนึ่ง ๆ ให้แก่ผู้รับบริการ การบริการโดยทั่วไปจึงมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ

1. การบริการเป็นเรื่องที่สัมผัสจับต้องได้ยาก
2. การบริการเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการต่อเนื่องของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ให้บริการจะทำเพื่อส่งมอบแก่ผู้รับบริการ
3. การรับบริการจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือจะในเวลาเดียวกันกับที่มีการให้บริการ
4. ลูกค้าหรือผู้รับบริการให้ความสำคัญกับกิจกรรม กระบวนการบริการหรือพฤติกรรมของผู้ให้บริการมากกว่าสิ่งอื่น ๆ และรับรู้ด้วยความรู้สึกทางใจมากกว่า

สรุปได้ว่า การบริการเป็นกระบวนการที่ให้ความสะดวกต่อผู้มารับบริการ เป็นการส่งมอบบริการหนึ่งๆให้แก่ผู้รับบริการ

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการ

หลักการสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการให้บริการมีดังนี้

1.ลูกค้าสำคัญที่สุด (Customer Focus) เพราะลูกค้าหรือผู้รับผลงานเป็นเป้าหมายหรือเหตุผลที่ต้องมีหน่วยงานของเรา ระดับคุณภาพอยู่ที่ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้รับผลงาน หน้าที่ของผู้รับบริการคือการค้นหาและตอบสนองความต้องการของผู้รับผลงาน

2.จุดความฝันร่วมกัน (Common Vision) เป็นการรวมพลังเพื่อสร้างสรรค์สมาชิกมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน และมีส่วนในการปรับเปลี่ยนไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

3.ทีมงานสัมพันธ์ (Teamwork + Empowerment) ทุกคนต่างพึ่งพิงกันในการทำงาน คุณภาพงานไม่ได้เกิดจากผลงานของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เกิดจากการประสานความพยายามของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ปฏิบัติงานจะต้องได้รับการเสริมพลังด้วยการฝึกอบรม ข้อมูล และโอกาส เพื่อให้ศักยภาพของตนมาใช้อย่างเต็มที่

4.มุ่งมั่นกระบวนการ (Process Focus) เป็นการมองว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากระบบงานที่ไม่รัดกุม การพัฒนาคุณภาพคือการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความรัดกุมง่ายในการปฏิบัติ เป็นการสร้างระบบเพื่อป้องกันคุ้มครองให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ดีที่สุด

5.สานด้วยอริยสัจสี่ (Problem Solving Process) เป็นการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรืออริยสัจสี่มาใช้ปรับปรุงกระบวนการ เริ่มด้วยการวิเคราะห์สภาพปัญหาวิเคราะห์สาเหตุ การวิเคราะห์หาหนทางในการแก้ปัญหา การทดสอบทางเลือก และการนำมาปฏิบัติเป็นมาตรฐาน

6.ดีที่ผู้นำ (Leadership Support) ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นการนำโดยใช้อุดมการณ์ร่วมกัน ผู้นำทุกระดับเปลี่ยนบทบาท จากผู้ควบคุมและสั่งการเป็นโค้ช

7.ทำดีไม่หยุดยั้ง (Continuous Improvement) มองหาโอกาสพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่พอใจกับระดับคุณภาพที่เป็นอยู่ (สุรศักดิ์ นานุกุล. 2548 : 41)

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการให้บริการ เมืองค์ประกอบหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำองค์กร กระบวนการจัดการ รวมทั้งทีมผู้ให้บริการ ล้วนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA)

เป็นกรอบการบริหารจัดการองค์การ ที่สำนักงาน ก.พ.ร. ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนราชการนำไปใช้ใน

การประเมินองค์การด้วยตนเองที่ครอบคลุมภาพรวมในทุกมิติเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานราชการปรับปรุงองค์การอย่างรอบด้านและอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน คือ

1. การนำองค์กร

(1) เป็นการประเมินการดำเนินการของผู้บริหารในเรื่องวิสัยทัศน์

2.เป้าประสงค์ ค่านิยม ความคาดหวังในผลการดำเนินการ การให้ความสำคัญกับ

ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การสร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้ในส่วนราชการ การกำกับดูแลตนเองที่ดี และดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน

3 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์

- (1) เป็นการประเมินวิธีการกำหนดและถ่ายทอดประเด็นยุทธศาสตร์
- (2) เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์หลัก และแผนปฏิบัติราชการ เพื่อนำไปปฏิบัติ และ

วัดผลความก้าวหน้าของการดำเนินการ

3.การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- (1) เป็นการประเมินการกำหนดความต้องการ ความคาดหวัง และความนิยม
- (2) ชมชอบ การสร้างความสัมพันธ์ และการกำหนดปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้รับบริการ และ ผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ

4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

- (1) เป็นการประเมินการเลือก รวบรวม วิเคราะห์ จัดการ และปรับปรุงข้อมูล
- (2) สารสนเทศ และการจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงผลการ

ดำเนินการขององค์การ

5.การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล

- (1) เป็นการประเมินระบบงาน ระบบการเรียนรู้ การสร้างความผาสุกและ
- (2) แรงจูงใจของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรพัฒนาตนเองและใช้ศักยภาพ

อย่างเต็มที่ตามทิศทางองค์การ

6.การจัดการกระบวนการ

- (1) เป็นการประเมินการจัดการกระบวนการ การให้บริการ และกระบวนการ
- (2) อื่นที่ช่วยสร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกระบวนการสนับสนุน

เพื่อให้บรรลุพันธกิจขององค์การ

7. ผลลัพธ์การดำเนินการ

- (1) เป็นการประเมินผลการดำเนินการและแนวโน้มของส่วนราชการในมิติ
- (2) ด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพ และมิติด้าน การ

พัฒนาองค์การ

สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนราชการนำไปใช้ในการประเมินองค์การด้วยตนเองที่ครอบคลุมภาพรวมในทุกมิติ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานราชการปรับปรุงองค์การอย่างรอบด้านและอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ ดังนี้

สมชัย เลิศพิฐวิงศ์ (2544 : 35) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกรัก ชอบและสุขใจ หรือ หมายถึง ทศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งถ้าบุคคลมีความพึงพอใจต่อสิ่งใดแล้ว ก็จะมีผลทำให้บุคลิกร่างกาย และสติปัญญาที่จะมอบให้แก่สิ่งนั้น ๆ

อรนภา มุ่งโนนป่อ (2549 : 39) อธิบายว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบยินดี หรือพอใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากการได้รับการตอบรับในสิ่งที่คาดหวังไว้

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกชอบยินดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการได้รับการตอบรับในสิ่งที่ตนคาดหวังไว้

ลักษณะความพึงพอใจ

ลักษณะของความพึงพอใจ ดังนี้

1. ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ และความรู้สึกในทางบวกของบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลจะรับรู้ความพึงพอใจ จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว การตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์การรับรู้ เรียนรู้ สิ่งที่ได้รับการตอบสนองแตกต่างกันไป และหากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามความต้องการก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ

2. ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์หนึ่ง ในความพึงพอใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลย่อมมีข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ส่วนตัว ความรู้จากการเรียนรู้ คำบอกเล่าของกลุ่มเพื่อน ซึ่งจะเกิดเป็นความคาดหวังต่อสิ่งที่ควรจะได้รับ และผู้ที่ได้รับจะประเมินสิ่งที่ได้รับจริง และถ้าหากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามความคาดหวังจะเกิดเป็นความพึงพอใจและในทางตรงกันข้ามหากสิ่งที่ได้รับไม่เป็นไปตามความคาดหวังผลก็คือความไม่พึงพอใจในสิ่งนั้น

3. ความพึงพอใจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ตามปัจจัยแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากในแต่ละช่วงเวลาบุคคลย่อมมีความคาดหวังต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึก ประสบการณ์ที่ได้มีระหว่างนั้น ทำให้ระดับความพึงพอใจขึ้น ๆ ลง ๆ ตลอดเวลา ซึ่งส่งผลให้สิ่งที่ได้รับกับสิ่งที่คาดหวังเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (อนเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อดุลพัฒน์กิจ. 2548 : 173 – 174)

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางความรู้สึก หรือทางอารมณ์ในทางบวก ซึ่งเป็นการตอบสนองในสิ่งที่ตนคาดหวัง

ปัจจัยกำหนดถึงความพึงพอใจในการบริการทั่วไป

การบริการที่จะประสบความสำเร็จจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1การเข้าถึงบริการ (Access) ประกอบด้วย

ผู้ใช้บริการเข้าใจหรือรับบริการได้สะดวก ระเบียบขั้นตอนไม่ความมากซับซ้อนเกินไป

2. การสื่อสาร (Communication) ประกอบด้วย
 - 2.1 มีการสื่อสารชี้แจงขอบเขตและลักษณะงานบริการ
 - 2.2 มีการอธิบายขั้นตอนการทำงาน
 3. ความสามารถ (Competence) ประกอบด้วย
 - 3.1 ความสามารถในการให้บริการ
 - 3.2 ความสามารถในการสื่อสาร
 - 3.3 ความสามารถในการรู้วิชาการที่จะให้บริการ
 4. ความสุภาพอ่อนโยน (Courtesy) ประกอบด้วย
 - 4.1 ความแสดงความสุภาพต่อผู้ใช้บริการ
 - 4.2 ให้การต้อนรับที่เหมาะสม
 - 4.3 ผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพที่ดี
 5. ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ประกอบด้วย
 - 5.1 ความสม่ำเสมอ
 - 5.2 ความพึงพา
 6. ความซื่อสัตย์ (Creditability) คุณภาพของการบริการมีความซื่อตรง น่าเชื่อถือ
 7. การตอบสนอง (Responsiveness) ประกอบด้วย
 - 7.1 ความเต็มใจที่จะให้บริการ
 - 7.2 ความพร้อมที่จะให้บริการและการอุทิศเวลา
 - 7.3 มีการติดต่ออย่างต่อเนื่อง
 - 7.4 ปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการเป็นอย่างดี
 8. ความมั่นคง (Security) ประกอบด้วย
 - 8.1 ความปลอดภัยทางกายภาพ เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์
 - 8.2 ความปลอดภัยด้านอื่น ๆ เช่น ภาพพจน์ ชื่อเสียง ฯลฯ
 9. การสร้างสิ่งที่จับต้องได้ (Tangibility) ประกอบด้วย
 - 9.1 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ให้พร้อมสำหรับการให้บริการ
 - 9.2 การเตรียมอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการให้พร้อม
 - 9.3 การจัดสถานที่ให้บริการสวยงาม สะอาด
 10. การเข้าใจ (Understanding) ประกอบด้วย
 - 10.1 การเรียนรู้ผู้ใช้บริการ
 - 10.2 การให้คำแนะนำและเอาใจใส่ผู้ใช้บริการ
- .3 การให้ความสนใจต่อผู้ใช้บริการ (Parasuman, Zeithal และ Barry อ้างใน ภัทรวุฒิ อุตภิระ , 2544: 19-20)

สรุปได้ว่า ปัจจัยกำหนดถึงความพึงพอใจในการบริการ ประกอบด้วย การเข้าถึงบริการ การสื่อสาร ความสามารถ ความสุภาพอ่อนโยน ความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์ การตอบสนอง ความมั่นคง การสร้างสิ่งที่จับต้องได้ และการเข้าใจ

การบริการที่ประสบความสำเร็จจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1.ความเชื่อถือ (Reliability) ประกอบด้วย

1.1 ความสม่ำเสมอ (Consistency)

1.2 ความพึ่งพาได้ (Dependability)

2. การตอบสนอง (Responsive) ประกอบด้วย

2.1 ความเต็มใจ

2.2 ความพร้อมที่จะให้บริการและการอุทิศเวลา

2.3 มีการติดต่ออย่างต่อเนื่อง

2.4 ปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการเป็นอย่างดี

3. ความสามารถ (Competence) ประกอบด้วย

3.1 สามารถในการให้บริการ

3.2 สามารถในการสื่อสาร

3.3 สามารถในความรู้วิชาการที่จะให้บริการ

4. การเข้าถึงบริการ (Access) ประกอบด้วย

4.1 ผู้ใช้บริการเข้าใช้บริการได้สะดวก ระเบียบขั้นตอนไม่ควร

มากมาย และไม่ซับซ้อนเกินไป

4.2 ผู้ใช้บริการใช้เวลารอคอยน้อย

4.3 เวลาที่ให้บริการเป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับผู้ใช้บริการ

4.4 อยู่ในสถานที่ที่ผู้บริการติดต่อได้สะดวก

5. ความสุภาพอ่อนโยน (Courtesy) ประกอบด้วย

5.1 การแสดงความสุภาพต่อผู้ใช้บริการ

5.2 ให้การต้อนรับที่เหมาะสม

5.3 ผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพที่ดี

6. การสื่อสาร (Communication) ประกอบด้วย

6.1 มีการสื่อสารชี้แจงขอบเขตและลักษณะงานบริการ

6.2 มีการอธิบายขั้นตอนการให้บริการ

7. ความซื่อสัตย์ (Credibility) คุณภาพของงานบริการ มีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ

8. ความมั่นคง (Security) ประกอบด้วย ความปลอดภัยทางกายภาพ เช่นเครื่องมือ

อุปกรณ์

9. ความเข้าใจ (Understanding)

9.1 การเรียนรู้ผู้ใช้บริการ

9.2 การให้คำแนะนำและเอาใจใส่ผู้ใช้บริการ

9.3 การให้ความสนใจต่อผู้ใช้บริการ

10. การสร้างสิ่งที่จับต้องได้ (Tangibility)

10.1 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ให้พร้อมสำหรับการให้บริการ

10.2 การเตรียมอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

10.3 การจัดสถานที่ให้บริการสวยงาม สะอาด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ .2541 : 216)

สรุปได้ว่า ตัวชี้วัดการบริการที่ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ความเชื่อถือ การตอบสนอง ความสามารถ การเข้าถึงบริการ ความสุภาพอ่อนโยน การสื่อสาร ความซื่อสัตย์ ความมั่นคง ความเข้าใจ และการสร้างสิ่งที่จับต้องได้

บทสรุป

การบริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ นับได้ว่าเป็นหน้าที่ที่ทุกหน่วยงานจะต้องมี กระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ให้เกิดความพึงพอใจและเป็นที่ประทับใจของประชาชนผู้มารับบริการ อีกทั้งป้องกันปัญหาการร้องเรียนในการให้บริการของภาครัฐต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การสร้างความพึงใจแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภาครัฐพึงเห็นควรสำคัญและสร้างกระบวนการจัดการในการบริการประชาชนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การบริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ ตามบทบาทหน้าที่ในแต่ละหน่วยงาน ถึงกระนั้นก็ตามการบริการประชาชนนอกจากจะเป็นการสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนผู้มารับบริการยังเป็นการสร้างความพึงพอใจและประทับใจให้กับประชาชน ลดปัญหาการร้องเรียนหน่วยงานที่ให้บริการได้อีกทางด้วยเช่นกัน

บรรณานุกรม

ปรมินทร์ แก้วประเสริฐ. (2556). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม .

ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ภัทรุฒิ อุตริยะ.(2544).คุณภาพการให้บริการของสถานีตำรวจอำเภอสนักำแพง จังหวัดเชียงใหม่.

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
วราพรรณ สันทสนะโชค. (2540) ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการของธนาคารทหารไทย

- จำกัด(มหาชน) : ศึกษาเฉพาะกรณีสาขาพยาบาล กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ พป.ม.
(พัฒนาลังคม) กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ.(2541) องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : ซีรฟิล์มและโซเท็กซ์,
สงคราม ลีทองดี. (2544). การจัดการคุณภาพสาธารณสุข. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม,
สมชัย เลิศทิววงศ์. (2544) ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการทำความสะอาดของบริษัท
พี.ซี.เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มธ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
สุรศักดิ์ นานกุล. “คุณภาพคือหัวใจของการบริการ.” ธนาการทหารไทย. 48(11) : 41;
พฤศจิกายน, 2548.
เสาวนีย์ ฤทธิ์รุ่ง. (2545). ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู
กาฬสินธุ์ จำกัด อำเภอมือเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม
: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
อรนภา มุ่งโนนบ่อ.(2549) ความพึงพอใจของคณะกรรมการชุมชนต่อการให้บริการของเทศบาล
ตำบล โคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,
อนุก สุวรรณบัณฑิตและภาสกร อดุลพัฒน์กิจ. (2548). จิตวิทยาบริการ. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์
ดีไซน์,

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ The importance of local governance according to decentralized principles

คงฤทธิ์ แข็งแรง

Khongrit Khangrang

สุนทร ธนศิลป์พิชิต

Sunait Thanasinlapaphichit

ณัฏฐมลกานต์ ไชยวิมลสิริ

Nathamokarn Chaiwimonsir

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar

E-mail : khongrit.dr@gmail.com¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการอธิบายถึง รัฐธรรมนูญได้กำหนดบทบัญญัติของการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประเทศมีการพัฒนาท้องถิ่น โดยสามารถปกครองตนเอง มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย และการบริหารในท้องถิ่นของตนเองได้ตามหลักการกระจายอำนาจ ภายใต้อำนาจหน้าที่และภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนด การปกครองท้องถิ่นจึงนับได้ว่า มีส่วนในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถกำหนดนโยบายและการรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากที่สุด เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และมีการบริหารจัดการโดยคนในท้องถิ่นนั่นเอง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญ กล่าวคือ 1. เป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเข้าใจในหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 2. เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางในการพัฒนาประเทศ 3. ทำให้ประชาชนในท้องถิ่น รู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง 4. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย 5. ประเทศชาติมีการพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ : การปกครองท้องถิ่น, ประชาธิปไตย, หลักการกระจายอำนาจ

Abstract

This article explains The Constitution established the provisions of local government. So that the country has a local development By self-governing They are independent in formulating their own local policies and administration in accordance with decentralized principles. Under the authority and within the legal framework. Local government is counted as It contributes a lot to the development of the country

Because the policy can be set and acknowledged the problems and needs of the people precisely. And can meet the needs of the people as much as possible Because the local government organization is a government agency that is close to the people And is managed by local people

Therefore, it can be seen that local government is important, namely 1. It is the foundation of government in democracy. To cultivate people to understand the principles of government in democracy. 2. It is to relieve the burden of the central government in the development of the country. 3. Make the local people. Know self-government Because it allows people to participate in politics This allows people to solve local problems by themselves. 4. Local governance can meet local needs, meet the goals.

Keywords: local government, democracy, decentralized principle

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติ การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถนำหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น ไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นสามารถที่จะมีการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ตามบริบทของท้องถิ่นในแต่ละแห่ง เนื่องจากปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันออกไปตามปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นไม่ว่าด้านใดก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยราชการที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดก็จะสามารถแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

นอกจากนั้นการปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศเพราะเป็นรูปแบบการปกครองประเทศที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองมากที่สุด โดยเป็นการกระจายอำนาจในทางการปกครองจากส่วนกลางบางอย่าง โอนไปให้ประชาชนให้ประชาชนในท้องถิ่นฝึกหัดจัดทำเป็นของตนเอง โดยรัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรท้องถิ่นและมีอิสระในการตัดสินใจได้ตามสมควร เช่น ในการจัดบริการสาธารณะ โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับการบังคับบัญชาของส่วนกลาง ซึ่งในปัจจุบันนี้การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยได้แบ่งออกเป็น 5 รูปแบบด้วยกันคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งแต่ละรูปแบบนั้นมีลักษณะโครงสร้างและการบริหารงานแตกต่างกันออกไป (พรจันทร์ มิตรมุสิก. 2549 อ้างถึงใน อภิศักดิ์ วัลย์สุทธิ. 2556 : 2-3)

ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงนับได้ว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่นและสามารถพัฒนาประเทศ ตามหลักการกระจายอำนาจ การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจหลักการปกครองตนเอง ตามหลักการปกครองท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และมีส่วนร่วมทางการเมืองตามหลักการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นและทำให้ประเทศชาติมีความเจริญต่อไป

เนื้อเรื่อง/บทวิเคราะห์

แนวคิดการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้คำนิยาม “การปกครองท้องถิ่น” ไว้ ดังนี้

การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง และดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การบริหารงานของท้องถิ่นมีองค์กรของท้องถิ่นประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมโดยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐบาลไม่ได้เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อุทัย หิรัญโต, 2523 : 2)

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้นการบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน (เดเนียล วิท อ่างในโกวิท พวงงาม, 2543 : 30)

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองตนเองภายใต้หลักการปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ มีการบริหารจัดการโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น มีอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้งตัวแทนเข้าเป็นผู้กำหนดนโยบายและตัวแทนในการเข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นของประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่กระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติและความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎหมายที่กำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก และขนาดใหญ่

3. การกระจายอำนาจหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

5. การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การ หรือคณะผู้บริหาร จะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุญาตจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายงานบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม โดยมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าอิสระเต็มที่ทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้น เพราะท้องถิ่นจะกลายเป็นอธิปไตยไป รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแลอยู่ (อุทัย หิรัญโต. 2523 อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม, 2548 : 5)

นอกจากนั้น องค์ประกอบของการปกครองตามหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ข้อ คือ

1. ต้องมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งได้แก่ การมีอาณาเขตพื้นที่ในการปกครองของตน การมีองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง การมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย การมีอิสระทางการเมือง คลัง คือมีรายได้และมีงบประมาณของตน และการมีอิสระในด้านอำนาจหน้าที่ คือมีภารกิจของตน มีอำนาจในการจัดทำ กำหนดนโยบาย และวินิจัย สั่งการ ให้เป็นไปตามนั้น

2. อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ซึ่งการกำกับดูแลหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสององค์กรที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล และต่างมีภารกิจของตนที่ต้องจัดทำ โดยมีผู้ที่มีอำนาจกำกับดูแลจะมีอำนาจตรวจสอบชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในทฤษฎีว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ จึงจะสามารถเรียกว่าหน่วยงานนั้นหรือองค์กรนั้น เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์ประกอบ 5 ประการได้แก่

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอาณาเขตที่แน่นอนชัดเจน หมายถึงการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าเทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอาณาเขตจากที่ไหนจรดไหน มีพื้นที่กี่ตารางกิโลเมตร และ

ครอบคลุมในเขตตำบลหรืออำเภอใดบ้าง ไม่เช่นนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาในการปกครองภายหลัง เช่น ปัญหาในด้านพื้นที่ในการบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะ ทำให้ไม่สามารถทราบถึงจำนวนประชากรได้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่สามารถคำนวณขีดความสามารถ หรือศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดปัญหาในการจัดเก็บภาษี เกิดปัญหาในการจัดการเขตเลือกตั้ง เป็นต้น

2.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอำนาจอิสระ ซึ่งหมายความว่า แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิสระมากเพียงใดก็ตาม ก็ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐผู้มีอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์เหนือดินแดนรัฐนั้น ๆ อำนาจอิสระที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมี ได้แก่ อำนาจอิสระในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ ภายในพื้นที่หรือท้องถิ่นของตนได้ โดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ (ยกเว้นกรณีที่เป็นและมีกฎหมายกำหนดให้มารกระทำได้) มีอำนาจอิสระในการบริหารงบประมาณ เช่น เก็บภาษีเอง ใช้จ่ายงบประมาณเอง มีอำนาจอิสระในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมายในระดับชาติ

3.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคล เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคล่องตัวและรวดเร็ว และเป็นการตอกย้ำหลักการความเป็นอิสระของท้องถิ่น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีลักษณะเป็นนิติบุคคล การกระทำขององค์กรนั้นไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมายและต้องพึ่งพารัฐ ในการทำงานอยู่ตลอดเวลา

4.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง โดยทางตรงและทางอ้อม หลักการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือการปกครองด้วยคนภายในท้องถิ่นเอง คนของท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรของตน การกำหนดอัตราภาษี การกำหนดการใช้จ่ายเงินงบประมาณของตนและการเป็นผู้เลือกตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารงานท้องถิ่นและให้บริการสาธารณะ

5.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีองค์กรที่แน่นอนชัดเจนในการบริหารจัดการงานของท้องถิ่น เช่น การมีฝ่ายบริหาร มีฝ่ายสภาที่ทำหน้าที่ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น และควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร รวมไปถึงมีกลไกในการบริหารงาน เช่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น มีเงินงบประมาณในการบริหารงานของท้องถิ่น มีระบบการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานตามหลักการบริหารจัดการ เป็นต้น (โกวิทย์ พวงงาม, 2548 : 7-8)

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย สถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีอาณาเขตพื้นที่ในการปกครองของตน มีอิสระทางการคลัง คือมีรายได้และมีงบประมาณของตน มีอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการท้องถิ่น ตามอำนาจหน้าที่ ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการในการจัดบริการสาธารณะแทนรัฐบาล
2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษากองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2548 : 10)

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระรัฐบาลส่วนกลาง เป็นหน่วยการปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย และสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นยึดตามหลักการกระจายอำนาจ และสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1 การปกครองท้องถิ่น คือรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง อันจะนำไปสู่การเลื่อมใสศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

2.การปกครองท้องถิ่น เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

3.การปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่น รู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยป้องกันแก้ไขปัญหของท้องถิ่นของตนเอง

4.การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

5.การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง และการบริหารของประเทศในอนาคต

6. การปกครองท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งพาตนเอง(โกวิทย์ พวงงาม, 2548 : 10)

สรุปได้ว่าการปกครองท้องถิ่น รากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง อันจะนำไปสู่การเลื่อมใสศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลทำให้ประชาชนในท้องถิ่น รู้จักการปกครองตนเอง

แนวคิดการกระจายอำนาจ

ความหมายการกระจายอำนาจ

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้คำนิยาม “การกระจายอำนาจ”ไว้ ดังนี้

การกระจายอำนาจปกครอง คือการที่รัฐได้มอบอำนาจการปกครองบางอย่างให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบริการสาธารณะต่างๆ เพื่อบริการประชาชน ในการนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ โดยให้ความหมายการกระจายอำนาจปกครอง

2 ความหมาย คือ

1.การกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่น จัดทำกิจกรรมหรือการบริการสาธารณะภายในเขตของแต่ละท้องถิ่น และท้องถิ่นมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่การกระจายอำนาจ ซึ่งได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การกระจายอำนาจตามกิจการ หมายถึง รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้องค์กรสาธารณะจัดทำกิจการประเภทใด เพื่อให้มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานตามความเหมาะสมของลักษณะงานนั้นๆ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ฯลฯ (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2526 : 4-5)

การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การโอนกิจการบริการสาธารณะบางเรื่องจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลางไปให้ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ต่างๆ ของประเทศ หรือหน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำอย่างอิสระจากองค์การปกครองส่วนกลาง มี 2 รูปแบบ คือ

1. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นหรือการกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นจัดทำกิจการหรือบริการสาธารณะบางเรื่องภายในเขตของแต่ละท้องถิ่น และท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองพอสมควร

2.การกระจายอำนาจตามบริการ หรือการกระจายอำนาจทางเทคนิค หมายถึง การโอนกิจการบริการสาธารณะบางกิจการจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลาง ไปให้หน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำแยกต่างหากและอย่างเป็นอิสระ โดยปกติแล้วจะเป็นกิจการซึ่งการจัดทำต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางเทคโนโลยีแขนงใดแขนงหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น การสื่อสาร วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น (โกวิทย์ พวงงาม, 2543 : 28-29)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อคิดเห็นหรือทัศนะต่อการกระจายอำนาจ ดังนี้

การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจในการจัดการดูแลกิจการหลายๆด้านของตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการกิจการแทบทุกอย่างของท้องถิ่น กิจการที่ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแลมักจะได้แก่ ระบบสาธารณสุข โภค การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตทรัพย์สิน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนกิจการใหญ่ๆ 2 อย่าง ที่รัฐบาลกลางควบคุมไว้เด็ดขาดก็คือ การทหารและการต่างประเทศ

การเปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นดูแลจัดการปัญหาระดับท้องถิ่นจึงมีคุณประโยชน์สำคัญอย่างน้อย 5 ด้าน คือ

- 1.แบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง
- 2.ทำให้ปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้นๆ
- 3.ส่งเสริมให้คนแต่ละท้องถิ่นได้แสดงความสามารถพัฒนาบทบาทตนเองในการดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตน
- 4.เป็นพื้นฐานสำคัญของคนในท้องถิ่นในการก้าวขึ้นไปดูแลแก้ไขปัญหาในระดับชาติ

5.เสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและทั้งประเทศ เนื่องจากปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไข สังคมมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพและมีบทบาทในการจัดการดูแลสังคมของตนเอง (ธเนศวร์ เจริญเมือง. 2548 : 290-295)

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง การมอบอำนาจบางส่วนของรัฐบาลส่วนกลางให้กับท้องถิ่น ในการบริหารจัดการโดยคนในท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะการจัดทำบริการสาธารณะต่างๆ มีอิสระในการกำหนดนโยบายตามอำนาจหน้าที่และกฎหมายกำหนด ภายใต้การควบคุม กำกับ ดูแลของส่วนกลาง

ลักษณะการกระจายอำนาจการปกครอง

ลักษณะของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นมีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

1.มีการจัดตั้งองค์กรเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้นจากส่วนกลาง องค์กรส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มีเจ้าหน้าที่มีงบประมาณ และทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหากและไม่ขึ้นตรงต่อการบริหารส่วนกลาง ส่วนกลางเป็นเพียงแต่คอยควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น

2. มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้อย่างใกล้ชิด ถ้าไม่มีการเลือกตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นเลยก็ไม่นับว่าเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. มีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองได้ตามสมควร การกระจายอำนาจการปกครองนั้นต้องกำหนดให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารงานหรือจัดกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายได้เองตามสมควร คือ มีอำนาจวินิจฉัยและดำเนินการได้เองด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง

4. มีงบประมาณและรายได้เป็นของท้องถิ่นของตนเอง ตามลักษณะการกระจายอำนาจการปกครององค์กรท้องถิ่น จะต้องมีงบประมาณเป็นของตนเอง ซึ่งแยกจากส่วนกลาง โดยมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมต่างๆ และทรัพย์สินตลอดจนเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่างๆ

5.มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นบุคคลในท้องถิ่น หมายถึง เป็นคนพื้นถิ่นนอกจากจะมีงบประมาณเป็นของตนเองแล้ว การกระจายอำนาจการปกครองนั้นจะต้องมีเจ้าหน้าที่อันเป็นพนักงานของตนเองหรือเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เจ้าหน้าที่เหล่านั้นมิได้ขึ้นในสังกัดกระทรวง ทบวง กรม ในส่วนกลางโดยตรง แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นแต่ละแห่งนั่นเอง (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2526 : 16-17)

หลักการกระจายอำนาจ

หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง การที่รัฐบาลกลางยินยอมมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางให้ไปจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยมีอิสระตามสมควร เป็นการมอบอำนาจให้ทั้งในด้านการเมืองและการบริหาร เป็นเรื่องที่ท้องถิ่นมีอำนาจที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายท้องถิ่นของตนเองได้ โดยมีลักษณะสำคัญของหลักการกระจายอำนาจปกครอง ดังนี้

1 ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมาย ให้มีส่วนเป็นนิติบุคคล หน่วยการปกครองท้องถิ่นเหล่านี้มีหน้าที่ งบประมาณ และทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหาก และไม่ขึ้นตรงต่อการปกครองส่วนกลาง ส่วนกลางเพียงแต่กำกับดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น

2. มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

3. มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน จัดทำกิจกรรมและมีอำนาจวินิจฉัยและดำเนินการได้เองพอสมควร ด้วยงบประมาณ และเจ้าหน้าที่ของตนเอง

4. หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ เช่น ภาษีอากรค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามที่รัฐอนุญาต เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการต่างๆ (โกวิทย์ พวงงาม (2543 : 14)

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจเป็นการที่รัฐบาลกลางยินยอมมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกฎหมายจัดตั้งในแต่ละประเภท ทั้งนี้ตามหลักการกระจายอำนาจเพื่อให้คนในท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการท้องถิ่นเอง มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหาร และจัดทำบริการสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

บทสรุป

การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากการกระจายอำนาจ ซึ่งรัฐบาลกลางมอบอำนาจบางส่วนให้กับท้องถิ่น จึงนับได้ว่าจะสามารถพัฒนาท้องถิ่นไปได้อย่างรวดเร็วและตอบสนองความต้องการในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การปกครองท้องถิ่นจึงเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเข้าใจในหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางในการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่น รู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และประเทศชาติมีการพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การปกครองท้องถิ่นเป็นการนำรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น ตามหลักประชาธิปไตย มุ่งเน้นส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักการปกครองตนเอง มีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการให้กับประชาชนอย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ

บรรณานุกรม

โกวิทย์ พวงงาม. (2548) การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพฯ :

โกวิทย์ พวงงาม. (2543) การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 2

กรุงเทพ ฯ : วิญญูชน,

ธนศวร์ เจริญเมือง. (2548) 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ,

ประหยัด หงษ์ทองคำ. (2526) การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 112 – 116. 24 สิงหาคม 2550.

ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2537แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร, 2547.

อภิศักดิ์ วิสัยสุทธิ.

ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2556 อุทัย หิรัญโต. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,

การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอปักธงชัย

จังหวัดนครราชสีมา

Development of community leaders competencies according to good governance principles in Pak Thong Chai District, Nakhon Ratchasima Province

เกตุสุดา แพงฉิมพลี

Ketsuda Phaengchimplee

นิรุช จันทร์สว่าง

Nirush Chansawang

พวงพยอม ภิพาการ

Phuangphayomhipakorn

ศุภฤกษ์ โพธิ์ศรี

SuparuekPhosri

นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Bachelor of Political Science students Department of Political Science

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum Buddhist College

วันที่รับบทความ (Received) : 10 มกราคม 2561

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 มกราคม 2561

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 4 กุมภาพันธ์ 2561

บทคัดย่อ

“การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาถึงปัญหา-อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลในเขตพื้นที่อำเภอปักธงชัย 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลในเขตพื้นที่อำเภอปักธงชัย 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลในเขตพื้นที่อำเภอปักธงชัย

โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นประชาชนและผู้บังคับบัญชาในพื้นที่ 3 ตำบล อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

1. สภาพปัญหาและอุปสรรค จากการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์แล้วนั้น พบว่า ไม่มีปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถภาพด้านพฤติกรรมและด้านปัญญามากนัก การแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมและด้านปัญญาต้องมีการฝึกอบรม ให้ผู้นำรู้หน้าที่ และสามารถรู้หลาย ๆ เรื่องในเวลาเดียวกัน เพราะ

เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำ ต้องปฏิบัติภารกิจอื่นๆที่ได้รับมอบหมายด้วย เช่น การปฏิบัติงานเร่งด่วนตามหนังสือราชการเร่งด่วน การทำโครงการต่างๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้นำ ที่จะต้องเรียนรู้งาน และยังต้องรู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล ต้องสามารถปฏิบัติภารกิจ และตอบสนองความต้องการของประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

2. การนำทฤษฎีและหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมการบริหารจัดการที่ดี เป็นหลักในการนำมาปกครองประเทศให้เกิดความสงบสุขโดยยึดหลักพื้นฐาน 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า

3. จุดประสงค์สำคัญคือ การสร้างความพึงพอใจอย่างสูงสุดให้กับประชาชน โดยปัจจัยสำคัญประการแรกที่หน่วยงานต้องคำนึงถึงในการบริหารการจัดการเพื่อสร้างผลประโยชน์สูงสุดให้กับประชาชน ได้แก่ การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อให้ความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกันและมีจิตสำนึกสาธารณะที่จะสร้างสรรค์งานพัฒนาต่าง ๆ ตามลักษณะของปัญหาและความต้องการ โดยในปัจจุบันนี้ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งนับเป็นโอกาสที่ดีที่จะให้ตัวแทนประชาชนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมให้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความสงบสุขและมีความสามัคคีได้ในที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนา, ผู้นำชุมชน, หลักธรรมาภิบาล

ABSTRACT

Research subject "Development of competency of community leaders in accordance with good governance principles in Pak Thong Chai District the objective of this research is 1) to study the problems and obstacles of leadership competency development in accordance with good governance principles in the area of Pak Thong Chai District 2) to study the principles of good governance in the development of autonomy Picture of community leaders in accordance with good governance principles in Pak Thong Chai District 3) to analyze the development of competency leaders in accordance with good governance principles in Pak Thong Chai District By using Mixed Methodology between Qualitative Research and Quantitative Research (Quantitative Research using Qualitative Research) In-depth Interview, collecting data from 9 key informants, people and supervisors in the 3 sub-districts of Pak Thong Chai District Nakhon Ratchasima Then, synthesize it as a preliminary model before presenting to the advisor to create a data collection tool by distributing questionnaires. (Questionnaire) 150 sets in 3 sub-districts of Pak Thong Chai district Nakhon Ratchasima Province as follows: 1) Phu Luang Subdistrict 2) Ngio Subdistrict and 3) Tum Subdistrict which received 150 questionnaires, 100% of the total questionnaires Then analyzed for the data according to the quantitative research guidelines By using a software program to analyze various statistics and then present to advisors and experts In order to be more complete

1. Conditions, problems and obstacles from the in-depth interview, it was found that there were not many obstacles to behavioral and intellectual development. Solving behavioral and intellectual problems requires training. Let the leader know the duty And can know many things at the same time Because of the leadership duties Must carry out other assigned tasks, such as an urgent work according to an urgent government letter Doing various projects Which is the duty of leaders That must be learned And must also be considered reasonably Must be able to perform missions And meet the needs of the people efficiently as well.

2. Study of concepts Theory and principles of good governance, good management is the principle of bringing peace to the country by adhering to the 6 basic principles which are the rule of law, moral principles, principles of transparency Principles of participation Responsibility and value

3. Applying good governance principles or good management practices to the management, management and operations of that organization with an important purpose creating maximum satisfaction for the people. The first important factor that agencies need to consider in managing management to create maximum benefits for the people is the formulation of policies that are in line with the needs of the people. Providing an opportunity for people to take a role and participate in giving opinions, suggestions, as well as to participate in the development of local dwellings in order to share ownership and public consciousness to create Various development work According to the nature of the problem and the need At present, people are increasingly focusing on participation. It is a good opportunity for these representatives to become more involved. Causing peace and harmony in the end.

Keywords: Development, community leaders, good governance principles.

บทนำ

การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำ เป็นความต้องการ ที่จะพัฒนาสมรรถภาพผู้นำให้ดีขึ้น เป็นการพัฒนาขีดความสามารถ บางแห่งก็เรียกการพัฒนาศักยภาพ แต่ความหมายก็คงเป็นไปในลักษณะเดียวกันนั่นก็คือทำให้ผู้นำดีขึ้นด้วยการฝึกและอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำนั่นเอง จากวารสาร การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ผู้นำท้องถิ่น สมรรถนะของผู้นำเศรษฐกิจชุมชน; Local Leaderships, Leaderships Competency, Community Economic การพัฒนาสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน ด้านความเป็นผู้นำ ได้แก่ พัฒนาทักษะการพูดและนำเสนอ งานในที่สาธารณะ ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับชุมชน ด้านความรู้เฉพาะบุคคล ได้แก่ พัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี ทักษะด้านภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสาร พัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย และกิจกรรมกีฬาป้องกันยาเสพติด ด้านบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ พัฒนาองค์ความรู้ส่งเสริมอาชีพเกษตรอินทรีย์ ด้านการบริหารจัดการชุมชน ด้านการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณในการส่งเสริมอาชีพ และด้านการบริหารจัดการ

เศรษฐกิจชุมชนให้แก่ผู้นำอย่างต่อเนื่อง สร้างภาคีเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน จะทำให้มีการพัฒนาสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่นไปด้วยการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำ เป็นความต้องการ ที่จะพัฒนาสมรรถภาพผู้นำให้ดีขึ้น เป็นการพัฒนาขีดความสามารถ บางแห่งก็เรียกการพัฒนาศักยภาพ แต่ความหมายก็คงเป็นไปในลักษณะเดียวกันนั่นก็คือทำให้ผู้นำดีขึ้นด้วยการฝึกและอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำ มีเป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความรู้ทักษะและทัศนคติที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้นำให้สอดคล้องที่พึงประสงค์และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้แก่การพัฒนาผู้นำจะประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นจะต้องมีการวางแผนและการดำเนินการเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการฝึกอบรมการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะทัศนคติที่จำเป็นซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้นำและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมขององค์กรดังนั้นการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำจึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานโดยเน้นการเรียนรู้ระดับบุคคลและอีกนัยหนึ่งก็คือการพัฒนาขีดความสามารถที่มีอยู่ในตัวของคนให้สูงขึ้นสามารถแสดงออกเป็นรูปธรรมอย่างสมบูรณ์แบบและพัฒนาต้องพัฒนาไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้านคือด้านพฤติกรรมทางกาย ด้านจิตใจและทางด้านปัญญา

จากเหตุผลและความจำเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว จึงสนใจที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ผู้นำชุมชนในอำเภอปักธงชัย ทั้งนี้ เพราะการมีรูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลศึกษาในพื้นที่อำเภอปักธงชัยที่เหมาะสม มีแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพตามหลักธรรมาภิบาลที่พึงประสงค์ของผู้นำ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่อำเภอปักธงชัยจะนำไปใช้กำหนดรูปแบบหรือแนวทางเพื่อพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด นอกจากนี้การมีแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้นำชุมชนที่มีประสิทธิภาพย่อมจะนำไปสู่การพัฒนาผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล และนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับชุมชนทั่วไป ตลอดจนอาจเป็นแนวทางให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย หรือวางแผนพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงมีการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา”

หลักการสำคัญ การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำ เป็นความต้องการ ที่จะพัฒนาสมรรถภาพผู้นำให้ดีขึ้น เป็นการพัฒนาขีดความสามารถ บางแห่งก็เรียกการพัฒนาศักยภาพ แต่ความหมายก็คงเป็นไปในลักษณะเดียวกันนั่นก็คือทำให้ผู้นำดีขึ้นด้วยการฝึกและอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำนั่นเอง สมรรถภาพของผู้นำมี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบธรรมชาติผู้นำ มีอัตลักษณ์คือ ผู้นำสูงสุด การนำแบบธรรมชาติร่วมทุกข์ร่วมสุข คุณธรรมและจริยธรรมเข้มแข็ง 2) รูปแบบผู้นำสร้างขึ้น มีอัตลักษณ์คือ ผู้นำสูงสุดและผู้นำระดับรองเป็นผู้เข้าร่วมโครงการกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ผู้นำระดับ และนำแนวคิดผสมผสานวัฒนธรรมเดิม 3) รูปแบบมอบหมายผู้นำ มีอัตลักษณ์คือ ผู้นำสูงสุดเป็นหรือเป็นผู้บริหารระดับสูง เข้าร่วมโครงการกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มอบหมายผู้บริหารระดับกลาง ใช้แนวคิดวัฒนธรรมเดิม พยายามเรียนแบบ และ 4) รูปแบบนโยบายผู้นำสูงสุด มีอัตลักษณ์คือ เป็นองค์กรขนาดใหญ่ ผู้นำสูงสุดเป็นผู้บริหารมืออาชีพ บริหารองค์กรตามโครงสร้างนโยบายและประยุกต์เข้ากับแนวคิดองค์กร ผลการประเมินรูปแบบพบว่าทั้ง 4 รูปแบบมีความสอดคล้องกับกลุ่มบริบทและองค์ประกอบองค์การที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งหมด สำหรับการรับรองรูปแบบพบว่า รูปแบบสมรรถภาพผู้นำองค์กรแบบธรรมชาติผู้นำ เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมที่สุดที่จะนำมาใช้เป็นต้นแบบ

ในการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำและองค์กรโดยทั่วไปนักวิชาการมักจะถือว่า “ผู้นำ” (Leaders) เป็นตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล (Persons) ส่วน “ภาวะผู้นำ” (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, 2546) (Leadership) นั้น เป็นสิ่งที่แสดงออกมา (Actions) จากบุคคลที่เป็นผู้นำอย่างเป็นกระบวนการ ดังนั้น การจะเข้าใจความหมายของ “ผู้นำ” มักจะไม่เป็นปัญหามากนัก ทั้งนี้เพราะจะรู้ว่าใครเป็นผู้นำนั้น ก็มักจะพิจารณาจากตำแหน่ง (Position) ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าว การทำ

ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) นั้นเป็นเรื่องยาก แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำเอาไว้ต่างๆ กันหลายทฤษฎีและบรรลูป้าหมายของกลุ่ม

องค์ประกอบ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมถือได้ว่าเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้นำ ต้องนำไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนในอนาคตเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ต้องมีการวางแผนรวมถึงการพัฒนาผู้นำโดยสามารถดำเนินการด้วยวิธีการอบรมและศึกษาการพัฒนาเพื่อจัดการเรียนรู้ให้กับผู้นำ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำคัญและคำนึงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้นำ องค์ประกอบของสมรรถภาพ หรือสมรรถนะ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ

1. ความรู้ (knowledge) คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ เช่น ความรู้เรื่องก่อสร้าง เรื่องการวิจัย รู้เรื่องโหราศาสตร์ เป็นต้น
2. ทักษะ (skill) คือ สิ่งที่ต้องการให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะการทำอาหาร ทักษะการพูด เป็นต้น ทักษะที่เกิดขึ้นนั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้ และสามารถปฏิบัติได้อย่างแคล่วคล่องว่องไว
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (self – image) คือ เจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็น เช่น ความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น
4. บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น คนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ หรือมีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น
5. แรงจูงใจ / เจตคติ (motives / attitude) เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นต้น

กระบวนการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำ การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำ มีเป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความรู้ทักษะและทัศนคติที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้นำให้สอดคล้องที่พึงประสงค์และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้แก่การพัฒนาผู้นำจะประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีการวางแผนและการดำเนินการเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

สมรรถนะสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competencies) หมายถึง สมรรถนะที่แต่ละคนมี เป็นความสามารถเฉพาะตัว คนอื่นไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ เช่น การแสดงบทบู๊ของนักแสดงจีน เฉินหลง ความสามารถของนักดนตรี นักกายกรรม และนักกีฬา เป็นต้น ลักษณะเหล่านี้ยากที่จะเลียนแบบ หรือต้องมีความพยายามสูงมาก

2. สมรรถนะเฉพาะงาน (Job Competencies) หมายถึง สมรรถนะของบุคคลกับการทำงานในตำแหน่ง หรือบทบาทเฉพาะตัว เช่น อาชีพนักวิจัย ก็ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล การคิดคำนวณ นักบัญชีต้องมีความสามารถในการทำบัญชี นักการตลาดต้องมีความสามารถในการขาย เป็นต้น

3. สมรรถนะองค์การ (Organization Competencies) หมายถึง ความสามารถพิเศษเฉพาะองค์การนั้นเท่านั้น เช่น บริษัท เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด เป็นบริษัทที่มีความสามารถในการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือบริษัทฟอร์ด (มอเตอร์) จำกัด มีความสามารถในการผลิตรถยนต์ เป็นต้น หรือ บริษัท ที โอ เอ (ประเทศไทย) จำกัด มีความสามารถในการผลิตสี เป็นต้น

4. สมรรถนะหลัก (Core Competencies) หมายถึง ความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมี หรือต้องทำเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น พนักงานเลขานุการสำนักงาน ต้องมีสมรรถนะหลัก คือ การใช้คอมพิวเตอร์ได้ ติดต่อบริษัทงานได้ดี เป็นต้น หรือ ผู้จัดการบริษัท ต้องมีสมรรถนะหลัก คือ การสื่อสาร การวางแผน และการบริหารจัดการ และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

5. สมรรถนะในงาน (Functional Competencies) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตำแหน่งหน้าที่อาจเหมือน แต่ความสามารถตามหน้าที่ต่างกัน เช่น ครูอาจารย์เหมือนกัน แต่มีความสามารถต่างกัน บางคนมีสมรรถนะทางการเป็นวิทยากร การเป็นพิธีกร ความสามารถในการพูดเป็น

การประยุกต์ใช้กล่าวได้ว่ากิจกรรมการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำ เป็นการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้นำ ให้มีความรู้ทักษะและทัศนคติที่ดีซึ่งจะส่งผลที่ดีต่อการปฏิบัติงานโดยผ่านการดำเนินกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรมที่มีจุดเน้นวัตถุประสงค์ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายและการประเมินผลดังนี้

1. การฝึกอบรมและการพัฒนาผู้นำ (TRAINING AND DEVELOPMENT PROGRAM) เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ และทัศนคติของบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผลและมีความพร้อมที่จะทำงานในหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรในอนาคต และการจัดฝึกอบรมเป็นสิ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร การฝึกอบรมเป็นรูปแบบหนึ่งที่ใช้พัฒนาคน เพราะ “คน” เป็นแรงขับเคลื่อนขององค์กรที่ต้องการ การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ และพัฒนาบุคลิกภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ก้าวทันโลกเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต

2. การศึกษาเรียนรู้ คือการที่ได้รับความรู้ พฤติกรรม ทักษะ คุณค่า หรือความพึงใจ ที่เป็นสิ่งแปลกใหม่หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ และอาจเกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์สารสนเทศชนิดต่าง ๆ ผู้ประมวลทักษะของการเรียนรู้เป็นได้ทั้งมนุษย์ สัตว์ และเครื่องจักรบางชนิด ความก้าวหน้าในการเรียนรู้เมื่อเทียบกับเวลาเป็นแนวโน้มเป็นเส้นโค้งแห่งการเรียนรู้ (learning curve) การเรียนรู้ของมนุษย์อาจเกิดขึ้นจากส่วนหนึ่งของการศึกษา การพัฒนาส่วนบุคคล การเรียนการสอน หรือการฝึกฝน การเรียนรู้อาจมีการยึดเป้าหมายและอาจมีความสนใจเป็นตัวช่วย การศึกษาว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไรเป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชาประสาทจิตวิทยา (neuropsychology) จิตวิทยาการศึกษา (educational psychology) ทฤษฎีการเรียนรู้ (learning theory) และศึกษาศาสตร์ (pedagogy) การเรียนรู้ทำให้เกิดพฤติกรรม การเรียนรู้ (habituation) หรือการวางเงื่อนไขแบบดั้งเดิม (classical conditioning) ซึ่งพบในสัตว์หลายชนิด หรือทำให้เกิดกิจกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้นอย่างเช่นการเล่น ซึ่งพบได้เฉพาะในสัตว์ที่มีเขาวนปัญญา การเรียนรู้ก่อให้เกิดความตระหนกอย่างมีสำนึกหรือไม่มีสำนึกก็ได้

สังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการดังต่อไปนี้ คือการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change) การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and Contact)

โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Structure) ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and Technology) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง หรือนโยบายของผู้นำประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction) ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง (Time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Change & Resistance to Change) สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้น คือ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น กินความครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้ แต่ที่เป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญของการพัฒนา ก็คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction for Change) ในลักษณะที่ก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

หลักธรรมาภิบาล

การนำหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารการจัดการที่ดีหรือการบริหารภาครัฐแนวใหม่มาประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการและปฏิบัติการในองค์กรนั้น มีจุดประสงค์สำคัญคือการสร้างความพึงพอใจอย่างสูงสุดให้กับประชาชน โดยปัจจัยสำคัญประการแรกที่หน่วยงานภาครัฐต้องคำนึงถึงในการบริหารการจัดการเพื่อสร้างผลประโยชน์สูงสุดให้กับประชาชน ได้แก่ การกำหนดนโยบายต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ทั้งนัยยะที่สำคัญที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ผลดังกล่าว คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อให้ความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกันและมีจิตสำนึกสาธารณะที่จะสร้างสรรค์ งานพัฒนาต่างๆ ตามลักษณะของปัญหาและความต้องการ โดยในปัจจุบันนี้ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐมากขึ้น ซึ่งนับเป็นโอกาสที่ดีที่จะให้ตัวแทนประชาชนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมให้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งของการบริหารการจัดการตามหลักธรรมาภิบาล คือ ระบบการบริหารงานของภาครัฐต้องมีความรับผิดชอบได้โดยสาธารณะหรือตัวแทนของประชาชนทั้งด้านการใช้งบประมาณและวิธีการของการบริหารจัดการต่างๆ นอกจากนี้ประชาชนควรที่ได้รับข่าวสารหรือประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานต่างๆ อย่างถูกต้องและ รวดเร็ว ทันสถานการณ์ โดยปัจจุบันประชาชนเองก็ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่กล่าวถึงนี้มากขึ้น ในขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมวลชน ก็นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการบริหารงานให้มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้นและเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนอย่างสูงสุด โดยปัจจัยที่สำคัญที่จะสนับสนุนให้ข้าราชการพร้อมให้บริการประชาชนด้วยความเต็มใจและทุ่มเท ได้แก่ การที่บุคคลเหล่านั้นได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนมีขวัญกำลังใจที่ดีซึ่งเกิดจากได้รับความดูแลด้านสวัสดิการค่าตอบแทนที่เหมาะสม และได้รับการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในสายงานตามหลักระบบคุณธรรม

ธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยหลักการสำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรที่นำมาใช้ หลักการที่มีผู้นำไปใช้เสมอคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึกรับผิดชอบต่อ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้นได้ระบุไว้ 6 หลักการดังกล่าวมาแล้วและกลายเป็นหลักการ

สำคัญที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างกว้างขวางอยู่ในปัจจุบันนี้ แต่ก็มีคำถามว่าหลักการต่างๆนี้ หมายถึงอะไร แล้วจะทราบได้อย่างไร ว่ามีธรรมาภิบาลแล้วหรือยัง มีมากหรือน้อย ต้องปรับปรุงอะไรอีกบ้าง คำตอบที่อาจเป็นไปได้ก็คือการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อผู้ใช้จะได้เข้าใจและนำไปใช้ตรวจสอบตนเองและผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นได้หลักการต่างๆที่อธิบายการมีธรรมาภิบาลและการนำไปประยุกต์ใช้ ธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยหลักการต่างๆมากมายแล้วแต่ผู้ที่จะนำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้

ในบริบทของประเทศ บริบทของหน่วยงาน หลักการใดจึงจะเหมาะสมที่สุด สำหรับประเทศไทยแล้ว เนื่องจากได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. ด้านหลักนิติธรรม (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2548) Rule of Laws คือ หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาหลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมาย” และ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

2. หลักด้านหลักคุณธรรม Ethics ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักการคือหน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์รัปชัน หรือมีคอร์รัปชันน้อยลง คอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ corruption โดยรวมหมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย สำหรับพิษภัยของคอร์รัปชันได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง

3. ด้านความโปร่งใส (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554) Transparency ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักการคือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้ทุน หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล

4. หลักการมีส่วนร่วม (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) Participation คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

5. หลักสำนึกรับผิดชอบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย, 2546) Accountability มีความหมายกว้างกว่าความสามารถในการตอบคำถามหรืออธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่มุมมองของการปฏิบัติถือว่า สำนึกรับผิดชอบเป็น

คุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในภารกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ

6. หลักความคุ้มค่า (ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2541) Value for Money หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

จากการที่แนวคิดของธรรมาภิบาลเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาได้มีความพยายามนำหลักการนี้ไปปฏิบัติใช้ให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายของประเทศ ด้วยความช่วยเหลือและการผลักดันขององค์กรระหว่างประเทศที่ต้องการให้ประเทศต่าง ๆ มีการปฏิรูปการบริหารการปกครองที่สอดคล้องกับขยายตัวของการค้าเสรีและโลกาภิวัตน์ ทำให้หลักธรรมาภิบาลกลายเป็นมาตรฐานสากลที่บ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ดังนั้นการพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้วัดผลของการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติหรือเรียกว่า “ตัวชี้วัด” จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งในการประเมินความคืบหน้าของการมีธรรมาภิบาล ปัจจุบันจำนวนตัวชี้วัดเกิดขึ้นมามากมายทั้งที่อยู่และไม่อยู่ในกรอบของหลักธรรมาภิบาล และต่างก็มีความหลากหลายในความหมายและมุมมองซึ่งขึ้นอยู่กับ รูปแบบการบริหารการปกครอง วัฒนธรรม สังคม และวัตถุประสงค์ของประเทศและองค์กรที่จัดสร้างตัวชี้วัดอาทิเช่น “เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย”

หลักธรรมาภิบาลในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้แนวคิดสำหรับการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญโดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ 2 ประเด็นคือ

1) ด้านพฤติกรรม

ปัญหา อุปสรรค ของการพัฒนาสมรรถภาพด้านพฤติกรรมนั้น นับว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ แต่ละบุคคลอาจจะมี ความเหมือนกันหรือมีความต่างกันมากมายหลายด้าน เช่น การศึกษา อายุ อาชีพ และฐานะทางครอบครัว ตลอดจนไปจนถึงการอบรมเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัว ทำให้ผู้นำชุมชน มีความแตกต่าง เหล่านี้คือปัญหา และอุปสรรค ในการพัฒนาสมรรถภาพที่ดีขึ้นการเป็นผู้นำก็จะต้องมีการฝึกอบรม ให้ความรู้ (นายสมาน กฤษณา, 2562) และสามารถรู้หลาย ๆ เรื่องในเวลาเดียวกัน นี่ก็เป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งในปัจจุบันของการเป็นผู้นำ เพราะเนื่องจาก การปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำ แล้วจะต้องดูแลครอบครัวประกอบอาชีพประจำวัน และต้องปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายด้วย เช่น การปฏิบัติงานเร่งด่วนตามหนังสือราชการเร่งด่วน การทำโครงการต่างๆ ตามที่รัฐบาลได้มีนโยบายออกมา ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้นำ ที่จะต้องเรียนรู้งาน และต้องสามารถปฏิบัติภารกิจ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา สมรรถภาพด้านพฤติกรรมของผู้นำ จึงเป็นปัญหาใหญ่ที่ผู้นำทุกคนจะต้องพยายามแก้ไขปัญหานี้ให้ลุล่วงไปได้ ต้องยอมรับว่าผู้นำ มีพื้นฐานการอบรมแตกต่างกัน บางคนก็ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ไม่กล้าเสนอความคิดเห็น ไม่มีปฏิสัมพันธ์ และมองไม่เห็นถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญและเมื่อได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้นำก็จะมีกรอบและมีการฝึกอบรมของกระบวนการต่าง ๆ ที่กระทรวงมหาดไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญนี้ จึงมีการโครงการเพื่อจัดฝึกอบรมผู้นำ

เพื่อให้ได้เป็นผู้นำที่ดี ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาใจให้มีความสำนึกดี รักษาดีรักแผ่นดินรักถิ่นที่อยู่อาศัย ให้มีความเสียสละและมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อปรับตัวเข้ากับชุมชนเป็นที่ไว้วางใจของชาวบ้านในชุมชน (นายเลียม สอนฉิมพลี, 2562) เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน เช่น มีการทะเลาะเบาะแว้งภายในชุมชน ความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือไม่เข้าใจในหน้าที่ของผู้นำชุมชน ซึ่งชาวบ้านต้องการที่จะรับรู้ความเป็นจริงจึงมีข้อขัดถกความ บางครั้งก็แสดงความคิดเห็นตามความเข้าใจของชาวบ้าน ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงต้องมีหน้าที่ที่จะต้องชี้แจงเพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจให้ชัดเจน ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่มีอยู่ปกติทั่วไปในสังคม เมื่อผู้ที่เป็นผู้นำเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ผู้นำแล้ว ก็ต้องพยายามพัฒนาตนเพิ่มสมรรถนะให้ดีขึ้น เป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวผู้นำชุมชนเองแต่ในปัจจุบันพฤติกรรมของผู้นำชุมชนดีขึ้นมาก มีการพูดคุยพบปะพูดคุยกัน มีสัมมาคารวะ มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่มีปัญหาใหญ่ในชุมชน นับว่าเป็นเรื่องที่ ผู้นำก็มีชีวิตเหมือนกับคนทั่วไปในด้านพฤติกรรมประจำวันต่างๆ

แต่ที่จะแตกต่างกันก็คือบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่และมีภารกิจ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาหรือจากหนังสือทางการ และยังต้องเข้าร่วมกับทุกหน่วยงานทุกกระทรวง ที่เข้ามาสู่หมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาพัฒนาหรือมาช่วยเหลือในด้านต่างๆภายในชุมชน (นางนาที สังคะรักษ์, 2562)

ผู้นำชุมชนรับผิดชอบหน้าที่ตลอดทั้ง 24 ชั่วโมง บางครั้งเวลาพักผ่อนก็ไม่เพียงพอ การปฏิบัติหน้าที่ บางภารกิจก็จะเป็นการเข้าร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในช่วงกลางคืน เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน การที่จะต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน ก็เป็นประเด็นสำคัญ และเป็นอุปสรรค กับผู้นำชุมชนในเรื่องสุขภาพร่างกาย ด้วยความที่ว่าผู้นำชุมชนรับผิดชอบหน้าที่ตลอดทั้ง 24 ชั่วโมง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง พร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นการรักษาสุขภาพร่างกายไปในตัว การออกกำลังกายของผู้นำชุมชน จะยังไม่เป็นสัดส่วน เนื่องด้วยอายุและภาระหน้าที่ จึงทำให้ละเลยเรื่องนี้ไป

เมื่อเปรียบเทียบผู้นำชุมชนสมัยก่อนเมื่อครั้ง 30 ปีก่อน จะเห็นได้ว่าผู้นำในยุคปัจจุบันจะมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น ความรับผิดชอบก็เพิ่มขึ้น ซึ่งมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ร่วมหรือเข้ามาช่วยเหลือภายในชุมชนมากขึ้น จึงต้องมีการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหน่วยงาน ภาระงานต่าง ๆ ร่วมด้วย ซึ่งจะต่างจากการรับผิดชอบหน้าที่ของผู้นำชุมชนสมัยก่อนอย่างเห็นได้ชัด

2) ด้านปัญญา

ปัญหา อุปสรรค ของการพัฒนาสมรรถภาพด้านปัญญานั้น ปัญหา อุปสรรคด้านปัญญาของการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนนั้นเป็นปัญหาสืบเนื่องจากการศึกษา คนส่วนใหญ่จะมองว่าปัญหาเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนเท่านั้น แต่อันที่จริงแล้วการศึกษาเล่าเรียนก็เป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญญา (นายสมาน กฤษณา, 2562) เมื่อประเทศชาติพัฒนาขึ้นก็มีการศึกษามากขึ้น จะเห็นได้ว่าการพื้นฐานการศึกษาของผู้นำชุมชนสูงขึ้น แต่ก็ไม่อาจเพียงพอสำหรับการที่จะต้องเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ทั้งด้านการเรียนรู้เทคโนโลยี ติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ผู้นำจะต้องเข้าใจปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาได้ รวมทั้งการรับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของคนในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาชุมชนร่วมกัน นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังต้องมีหน้าที่ที่ต้องทำความเข้าใจกับทุกหน่วยงาน ทำให้ตัวผู้นำเองจะต้องมีการพัฒนาตัวเองเพิ่มขึ้น และยังต้องรู้จักพิจารณาอย่างมี

เหตุมีผล รู้จักผิดชอบชั่วดี ซึ่งต้องแก้ไขปัญหาต่างๆด้วยการใช้ปัญญาและแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ลดความรุนแรง และต้องสามารถบรรลุภารกิจในการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆได้เป็นอย่างดี (นายเลียม สวนฉิมพลี, 2562), (นางนาที สังคะรักษ์, 2562)

การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถภาพของผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา นั้น ได้นำข้อมูลที่เข้ามาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีเรื่องสำคัญในการสัมภาษณ์ 6 ด้าน และได้สรุปสาระสำคัญในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านหลักนิติธรรม Rule of Laws คือ หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักนิติธรรมในชุมชน มีประเด็นว่าในทางนโยบายและการปฏิบัติ รัฐจะต้องส่งเสริมและคุ้มครองให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างไร นอกจากนี้ เพื่อให้โครงการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งควรให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างแท้จริงจึงเป็นสิทธิของประชาชนทั้งผู้ที่จะต้องรับผลกระทบหรือได้ประโยชน์โดยตรง และประชาชนโดยทั่วไปหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือได้ประโยชน์โดยอ้อมได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยรัฐจะต้องมีมาตรการและวิธีการอย่างไรเพื่อแสดงให้เห็นการเคารพและยอมรับในสิทธิความเป็นพลเมืองในมิตินี้

เมื่อมาถึงตรงนี้จะเห็นว่าแนวทางการพัฒนาหลักนิติธรรมมีได้มากมายหลายรูปแบบและวิธีการ ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญขึ้นอยู่กับคุณค่า แนวคิด ทศนคติ และความเข้าใจในความหมายและขอบเขตของหลักนิติธรรมที่ขอย้ำตรงนี้ว่ากว้างขวางกว่าตัวบทกฎหมายที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรตามที่เข้าใจกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นทั้งกลไก กระบวนการ และทิศทางของการพัฒนาหลักนิติธรรมด้านหลักนิติธรรมผู้นำปฏิบัติตามข้อบังคับกฎหมายเป็นแบบอย่าง และมีส่วนร่วมในการตั้งกติกาก่อและข้อตกลงร่วมกันในชุมชน เพื่อเป็นเงื่อนไขที่จะปฏิบัติร่วมกันให้ชุมชนเกิดความสามัคคีภายในชุมชน เมื่อเกิดปัญหาที่ใช้วิธีไกล่เกลี่ยแบบประนีประนอม ลดการใช้ความรุนแรงและตัดสินอย่างยุติธรรม (นายแดง สร้อยกิ่ง, 2562)มีความเป็นประชาธิปไตยและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน ในอีกความหมายหนึ่งหลักนิติธรรมจะมีพัฒนาการจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการนิติบัญญัติ การบังคับใช้กฎหมายของฝ่ายบริหาร และในการตีความของฝ่ายตุลาการ หากสังคมไทยมีทัศนคติให้ความสำคัญกับสิทธิการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง

หลักนิติธรรมอาจเป็นสิ่งที่ปฏิบัติแล้วในสังคม และอยู่ในบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับภายในประเทศและในระดับสากล หรือแม้กระทั่งเป็นแนวการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนขนาดเล็ก หลักนิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในแต่ละสังคมเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์

2) หลักด้านหลักคุณธรรม Ethics ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักการคือหน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์รัปชัน หรือมีคอร์รัปชันน้อยลง คอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ corruption โดยรวมหมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย สำหรับพิษภัยของคอร์รัปชันได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง

คนในชุมชนและผู้นำชุมชนมีหลักธรรมทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจ เมื่อคนในชุมชนปฏิบัติตามหลักศาสนาอยู่ในกรอบของศีลธรรม และข้อปฏิบัติตามศาสนาที่ตนเคารพนับถือ ปัญหาต่างๆในชุมชนก็จะลดลงหรือหมดไป ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิต การดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ มีเหตุมีผล เสียสละ มองเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวมเสมอ (นางปราณี โคกเกษม, 2562) อดทนและมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่และไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น มีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น หนี้สินลดลง มีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เกิดกลุ่มต่างๆขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม กลุ่มจิตอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น

3) ด้านความโปร่งใส Transparency มีคณะกรรมการตรวจสอบคณะกรรมการสอบสวนสามารถเห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านรับรู้การทำงาน มีการประชาสัมพันธ์ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถมาช่วยดูแล (นางสาว บุษติวงศ์, 2562) ในการบริหารจัดการงบประมาณต่างๆ อย่างรอบคอบ รวมถึงมีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบการฉ้อโกง หรือเอาเปรียบคนในชุมชน

4) หลักการมีส่วนร่วม Participation ในการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ผู้นำจัดประชุมประจำเดือนเป็นประจำทุกเดือน เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร (นายสนธิ ร้อยพรมราช, 2562) ทางราชการ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค (นายอรุณ พระวันพรมราช, 2562) องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในธรรมชาติของบุคคลต่าง ๆ สามารถสรุปให้เห็นโดยภาพรวมนี้ระดับการให้ข้อมูลเป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็น

ระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่างๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่างๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง รวมไปถึงการร่วมปรึกษาหารือ เป็นต้น ระดับการวางแผนร่วมกัน และการตัดสินใจ เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนเตรียมโครงการ กิจกรรมการดำเนินโครงการ และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น ระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชน เป็นระดับขั้นที่สูงสุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้มีการพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และเกิดประโยชน์สูงสุด

5) หลักสำนักรับผิดชอบ Accountability ผู้นำมีสามารถในการตอบคำถามและยังรวมถึงความรับผิดชอบต่อผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่มุมมองของการปฏิบัติถือว่า สำคัญ

รับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในภารกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน การมีเป้าหมายชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกของระบบสำนักรับผิดชอบกล่าวคือ องค์กรจะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ชัดเจนว่าต้องการบรรลุอะไรและเมื่อไรที่ต้องการเห็นผลลัพธ์นั้น ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน จากเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจ ถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ และเงื่อนไขเวลาที่ต้องการให้เห็นผลงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นเจ้าของโครงการสร้างวัฒนธรรมนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประสานกำลังคนร่วมใจกันทำงาน เพื่อผลิตภาพโดยรวมขององค์กร การปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ความสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรมสำนักรับผิดชอบ อยู่ที่ความสามารถของหน่วยงานในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในองค์กร ผู้บริหารให้ความสนับสนุน แนะนำ ทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆในองค์กร การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนับว่าเป็นเรื่องปกติ และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้าน การเปลี่ยนแปลงเสมอ หน่วยงานต้องมีมาตรการในการจัดการกับพฤติกรรม การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ทุกคนเกิดการยอมรับแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ๆ การมีแผนการสำรองส่วนประกอบสำคัญขององค์กรที่มีลักษณะวัฒนธรรมสำนักรับผิดชอบ ต้องมีการวางแผนฟื้นฟู ที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรได้ทราบและเข้าใจถึงแผน และนโยบายของ องค์กร และที่สำคัญคือ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องสมบูรณ์ อย่างเปิดเผย การติดตามและประเมินผลการทำงาน องค์กรจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบว่าผลงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลงานที่พบว่ายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดต้องมีการดำเนินการแก้ไขในทันที ขณะที่ผลงานที่ได้มาตรฐานต้องได้รับการยอมรับยกย่องในองค์กร

6) หลักความคุ้มค่า Value for Money คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลนั่นเอง การประหยัด หมายถึง การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน การมีการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน และการมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ (นายพ่วง พลอยฉิมพลี, 2562) การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมายถึง มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และ มีการใช้ผลตอบแทนตามผลงาน ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง การมีนโยบาย แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย การมีการเน้นผลงานด้านบริการ การมีการประเมินผลการทำงาน และผู้บริหารระดับสูงมีสถานะผู้นำ เมื่อมีหลักการที่เป็นแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลแล้วหน่วยงานที่ต้องการใช้หลักการบริหารแนวใหม่ที่มีสร้างธรรมาภิบาลสามารถประยุกต์ใช้ได้และวัดระดับการมีธรรมาภิบาลของหน่วยงานตนได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วในหน่วยงาน ภาพข้างล่างนี้เป็นตัวอย่างของการนำหลักการข้างต้นไปสร้างตัวชี้วัดและนำไปทดสอบจริงในหน่วยงาน และสามารถแสดงผลให้เข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานของหน่วยงานให้มีธรรมาภิบาลมากขึ้นได้

บทสรุป

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถภาพด้านพฤติกรรม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์แล้วนั้น พบว่า สภาพปัญหาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ บุคคลแต่ละบุคคลอาจจะมีความเหมือนกันหรือมีความต่างกันอย่างหลายด้าน เช่น การศึกษา อายุ อาชีพ และฐานะทางครอบครัว ตลอดไปจนถึงการอบรมเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัว ทำให้ผู้นำชุมชน มีความแตกต่าง เหล่านี้คือปัญหา และอุปสรรค ในการพัฒนาสมรรถภาพที่ดีขึ้น แนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ พบว่าการแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมต้องมีการฝึกอบรมให้ผู้นำรู้หน้าที่ และสามารถรู้หลายๆเรื่องในเวลาเดียวกัน เพราะเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำ ต้องปฏิบัติภารกิจอื่นๆที่ได้รับมอบหมายด้วย เช่น การปฏิบัติงานเร่งด่วนตามหนังสือราชการเร่งด่วน การทำโครงการต่างๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้นำ ที่จะต้องเรียนรู้งาน และต้องสามารถปฏิบัติภารกิจ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสมรรถภาพด้านปัญญานั้น ปัญหาและอุปสรรคด้านปัญญาของการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนนั้น เป็นปัญหาสืบเนื่องจากการศึกษา คนส่วนใหญ่จะมองว่าปัญหาเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนเท่านั้น แต่อันที่จริงแล้วการศึกษาเล่าเรียนก็เป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญญา เมื่อประเทศชาติพัฒนาขึ้นก็มีการศึกษามากขึ้น จะเห็นได้ว่าการพื้นฐานการศึกษาของผู้นำชุมชนสูงขึ้น แต่ก็อาจเพียงพอสำหรับการที่จะต้องเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ทั้งด้านการเรียนรู้เทคโนโลยี ติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ผู้นำจะต้องเข้าใจปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาได้ รวมทั้งการรับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของคนในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาชุมชนร่วมกันแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ พบว่าการแก้ไขปัญหาด้านปัญญานั้น ผู้นำชุมชนต้องพัฒนาตัวเองเพิ่มขึ้น และยังต้องรู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล รู้จักผิดชอบชั่วดี ซึ่งต้องแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ด้วยการใช้ปัญญาและแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ลดความรุนแรง และต้องสามารถบรรลุภารกิจในการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆได้เป็นอย่างดี

ด้านหลักนิติธรรม Rule of Laws คือ หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักนิติธรรมในชุมชน มีประเด็นว่าในทางนโยบายและการปฏิบัติ รัฐจะต้องส่งเสริมและคุ้มครองให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างไร นอกจากนี้ เพื่อให้โครงการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เป็นการพัฒนายั่งยืนซึ่งควรให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างแท้จริงจึงเป็นสิทธิของประชาชนทั้งผู้ที่จะต้องรับผลกระทบหรือได้ประโยชน์โดยตรง และประชาชนโดยทั่วไปหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือได้ประโยชน์โดยอ้อมได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยรัฐจะต้องมีมาตรการและวิธีการอย่างไรเพื่อแสดงให้เห็นการเคารพและยอมรับในสิทธิความเป็นพลเมืองในมิตินี้เมื่อมาถึงตรงนี้จะเห็นว่าแนวทางการพัฒนาหลักนิติธรรมมีได้มากมายหลายรูปแบบและวิธีการ ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญขึ้นอยู่กับคุณค่า แนวคิด ทศนคติ และความเข้าใจในความหมายและขอบเขตของหลักนิติธรรมที่ขอย้ำตรงนี้ว่ากว้างขวางกว่าตัวบทกฎหมายที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรตามที่เข้าใจกันส่วนมาก แต่หัวใจสำคัญที่หยิบยกมา ณ ที่นี้ด้วยเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นทั้งกลไก กระบวนการ และทิศทางของการพัฒนาหลักนิติธรรมหลักนิติธรรมไม่ได้มีความหมายแบบลอยๆ แต่ก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่ต้องเขียนคำนิยามไว้ให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรจนถึงขนาดที่ต้องบัญญัตินิยามไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่กระบวนการมีส่วนร่วมจะสร้างความชอบธรรมให้กับการเขียนกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมในอีกความหมายหนึ่งหลักนิติธรรมจะมีพัฒนาการจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการนิติบัญญัติ การบังคับใช้กฎหมายของฝ่ายบริหาร และในการตีความของฝ่ายตุลาการ หากสังคมไทยมีทศนคติให้ความสำคัญกับสิทธิการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริงปัญหามีอยู่ว่าจะมีกลไกและวิธีการใดในทางปฏิบัติที่จะอำนวยความสะดวกหรือสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้จริงและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ เรื่องนี้ต้องยอมรับว่าแม้จะมีหลายมาตรการและหลายช่องทางที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ในการร่วมกันทำงานและในการกำหนดนโยบาย แต่ยังไม่เพียงพอและยังคงต้องส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมในสิทธิการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้มากขึ้นกว่าที่เป็นปัจจุบัน กลไกสำคัญในการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนตามโครงสร้าง จะเห็นว่าโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความเหมาะสมมากที่สุดเพราะน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ส่วนกระบวนการนิติบัญญัติจะมีกระบวนการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นให้เห็นเป็นรูปธรรมหลักนิติธรรมอาจเป็นสิ่งที่ปฏิบัติแล้วในสังคม และอยู่ในบริบทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับภายในประเทศและในระดับสากล หรือแม้กระทั่งเป็นแนวการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนขนาดเล็ก หลักนิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในแต่ละสังคมเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์

2. ด้านหลักคุณธรรม Ethics ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักการคือหน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์รัปชัน หรือมี

คอร์รัปชันน้อยลง คอร์รัปชันการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ corruption โดยรวมหมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมปฏิบัติและกฎหมาย สำหรับพิษภัยของคอร์รัปชันได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง คนในชุมชนมีหลักธรรมทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เมื่อคนในชุมชนปฏิบัติตามหลักศาสนาอยู่ในกรอบของศีลธรรม และข้อปฏิบัติตามศาสนาที่ตนเคารพนับถือ ปัญหาต่างๆในชุมชนก็จะลดลงหรือหมดไป เกิดสิ่งดีงามในชุมชน การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิต การดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ มีเหตุมีผล เสียสละ อดทน อดออม ขยัน ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือแบ่งปัน มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น หนี้สินลดลง มีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เกิดกลุ่มต่างๆขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรม กลุ่มจิตอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น การสืบสานวิถีวัฒนธรรมที่ดีงาม คนในชุมชนมีความจงรักภักดี เคารพเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรัก ภาควุมใจ ร่วมกันอนุรักษ์สืบสานวิถีวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของท้องถิ่น และนำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นสินค้าและบริการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสียสละ มองเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวมเสมอ ความอดทนและมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ งดเว้นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของผู้นำ การวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง มองว่า การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม ไม่มีปัญหา

3. ด้านความโปร่งใส Transparency มีคณะกรรมการตรวจสอบคณะกรรมการสอบสวนสามารถเห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงาน มีเจ้าหน้าที่มาด้วยระบบคุณธรรมมีความสามารถสูงมาอยู่ใหม่มากขึ้น รวมถึงมีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบขึ้นมาใหม่

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การชี้แจงเกี่ยวกับเงินกองทุนหมู่บ้านเป็นประจำ การบริหารงบประมาณต่างๆ แจกข้อมูลข่าวสาร โดยการประชาสัมพันธ์ และติดประกาศ แก่ปัญหาในชุมชน โดยการประชาคมร่วมกันเสมอ และการไม่มีพฤติกรรมที่ฉ้อโกง หรือเอาเปรียบคนในชุมชนของผู้นำ การวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง มองว่า การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส ไม่มีปัญหา

4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม Participation คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา

รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในทรศนะของบุคคลต่างๆ สามารถสรุปให้เห็นโดยภาพรวมนี้

ระดับการให้ข้อมูลเป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่างๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่างๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง รวมไปถึงการร่วมปรึกษาหารือ เป็นต้น ระดับการวางแผนร่วมกัน และการตัดสินใจ เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนเตรียมโครงการ และเตรียมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ระดับนี้มักใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้ศูนย์อาสาสมัครเพื่อปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น ระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชน เป็นระดับขั้นที่สูงสุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้มีการพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และเกิดประโยชน์สูงสุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดประชุมประจำเดือนทุกเดือน การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเสมอ ร่วมทำบุญตักบาตร และบำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญเสมอ การประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และการร่วมงานเยี่ยมเยือนประชากรในชุมชนเสมอของผู้นำ การวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง มองว่า การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม ไม่มีปัญหา

5. ด้านหลักสำนักรับผิดชอบ Accountability มีสามารถในการตอบคำถามหรืออธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่ของการปฏิบัติถือว่า สำนักรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในการกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน การมีเป้าหมายชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกของระบบสำนักรับผิดชอบกล่าวคือ องค์การจะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ชัดเจนว่าต้องการบรรลุอะไรและเมื่อไรที่ต้องการเห็นผลลัพธ์นั้น ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน จากเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจ ถึงสิ่งที่

ต้องการบรรลุ และเงื่อนไขเวลาที่ต้องการให้เห็นผลงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นเจ้าของ โครงการสร้างวัฒนธรรมนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประสานกำลังคนร่วมใจกันทำงาน เพื่อผลิตภาพโดยรวมขององค์การ การปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรมสำนึกรับผิดชอบ อยู่ที่ความสามารถของหน่วยงานในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในองค์การ ผู้บริหารให้ความสำคัญ สนับสนุน แนะนำ ทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆในองค์การ การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนับว่าเป็นเรื่องปกติ และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเสมอ หน่วยงานต้องมีมาตรการในการจัดการกับพฤติกรรม การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ทุกคนเกิดการยอมรับแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ๆ การมีแผนการสำรอง ส่วนประกอบสำคัญขององค์การที่มีลักษณะวัฒนธรรมสำนึกรับผิดชอบ ต้องมีการวางแผนฟื้นฟู ที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์การได้ทราบและเข้าใจถึงแผน และนโยบายของ องค์การ และที่สำคัญคือ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องสมบูรณ์ อย่างเปิดเผย การติดตามและประเมินผลการทำงาน องค์การจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบว่าผลงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลงานที่พบว่ายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดต้องมีการดำเนินการแก้ไขในทันที ขณะที่ผลงานที่ได้มาตรฐานต้องได้รับการยอมรับยกย่องในองค์การ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายทันกำหนด การวางแผนการดำเนินงานและปฏิบัติงานจนสำเร็จ ไม่มีพฤติกรรมเอาเปรียบ มีการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวของผู้นำ การวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง มองว่าการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบ ไม่มีปัญหา

6. ด้านหลักความคุ้มค่า Value for Money คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหาร การจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลนั่นเอง การประหยัด หมายถึง การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน การมีการตรวจสอบภายใน และการจัดทำรายงานการเงิน และ การมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมายถึง มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และ มีการใช้ผลตอบแทนตามผลงาน ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง การมีนโยบาย แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย การมีการเน้นผลงานด้านบริการ การมีการประเมินผลการทำงาน และผู้บริหารระดับสูงมีสถานะผู้นำ เมื่อมีหลักการที่เป็นแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลแล้ว หน่วยงานที่ต้องการใช้หลักการบริหารแนวใหม่ที่มุ่งสร้างธรรมาภิบาลสามารถประยุกต์ใช้ได้และวัดระดับการมีธรรมาภิบาลของหน่วยงานตนได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วในหน่วยงาน ภาพข้างล่างนี้เป็นตัวอย่างของการนำหลักการข้างต้นไปสร้างตัวชี้วัดและนำไปทดสอบจริงในหน่วยงาน และสามารถแสดงผลให้เข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานของหน่วยงานให้มีธรรมาภิบาลมากขึ้นได้

จากเหตุผลและความจำเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว การพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ผู้นำชุมชนในอำเภอปักธงชัย มีรูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลศึกษาในพื้นที่

อำเภอปักธงชัยที่เหมาะสม มีแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพตามหลักธรรมาภิบาลที่พึงประสงค์ของผู้นำ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่อำเภอปักธงชัยจะนำไปใช้กำหนดรูปแบบหรือแนวทางเพื่อพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด นอกจากนี้การมีแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้นำชุมชนที่มีประสิทธิภาพย่อมจะนำไปสู่การพัฒนาผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล และนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับชุมชนทั่วไป ตลอดจนอาจเป็นแนวทางให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย หรือวางแผนพัฒนาสมรรถภาพผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ในการศึกษาการพัฒนาสมรรถภาพผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

บรรณานุกรม

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2545) **กฎหมายมหาชน เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พระราชบัญญัติระเบียบราชการแผ่นดิน พ.ศ.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (2547) มาตรา 6
- องค์กรอิสระที่พัฒนาคนเทียบชั้นระดับโลก. การบริหารคน,**
- เมตต์ เมตต์การุณจิต.(2553).**การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ.** กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์,
- ราชบัณฑิตยสถาน, (2555).**พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย** กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน,
- 2548.วรเจตน์ ภาคีรัตน์. **หลักนิติรัฐ และหลักนิติธรรม,**
- ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **ธรรมาภิบาลในองค์กรอิสระ. เอกสารประกอบการบรรยาย 8 มิถุนายน**
2545. นนทบุรี:สถาบันพระปกเกล้า
- พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต) . 2541.ธรรมานุญชีวิต, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด
- 2553.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย, 2546. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในการพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัครหรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ก่อนการตีพิมพ์และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารชัยภูมิปริทรรศน์แล้ว
5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ใต้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ใต้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ใต้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า
กระดาษ ขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่ง
ถึง กองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลื่อม
ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ phayalae@mcu.ac.th

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะ
ดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน